

bulletin 11

ab LISTOPAD 2007

akademický

Preparát izolovaného perfundovaného srdce laboratorního potkana pro výzkum odolnosti k nedostatku kyslíku. (O centru výzkumu chorob srdce a cév se dočtete na str. 6–7.)

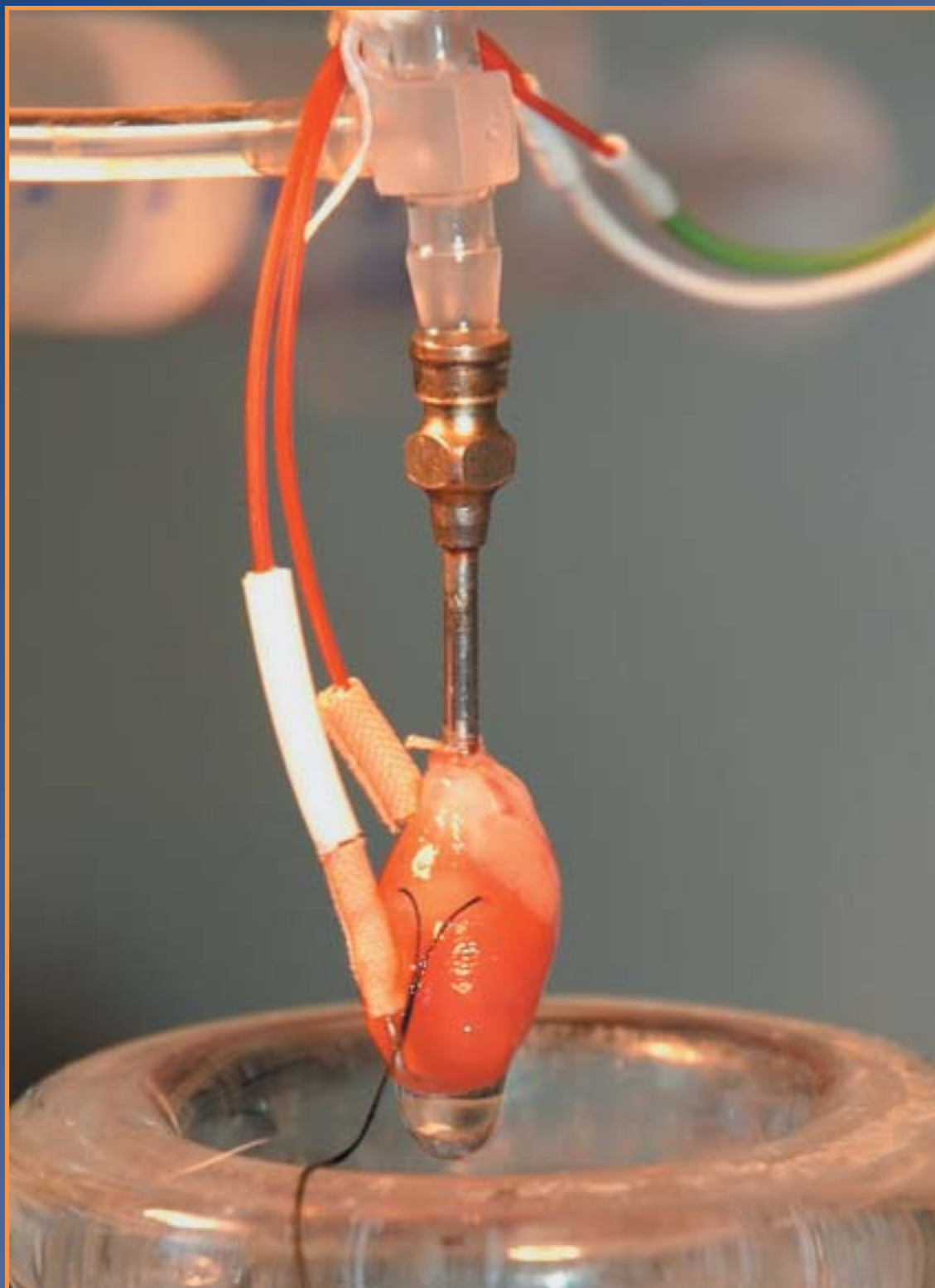

FOTO: JAN NECKÁŘ, ARCHIV FGÚ AV ČR

PREZIDENTSKÝ PÁR V TŘEŠTI

FOTO: ARCHIV SŠC

V Třešti, rodišti slavného ekonoma Josefa Aloise Schumpetera, v prostorách zámeckého hotelu, který je zařízením Akademie věd ČR, se 12. září 2007 při návštěvě Vysočiny zúčastnil prezident České republiky Václav Klaus s chotí vyhlášení krajského kola soutěží druhého ročníku Firma roku a Živnostník roku 2007.

Za přítomnosti hejtmana kraje Vysočina Miloše Vystrčila, starosty města Třešť Vladislava Nechvátala, předsedy Krajské hospodářské komory Vysočina Karla Vaverky, generálního ředitele vydavatelství Economia Michala Klímy obdržela titul firma roku HTP Žirovnice a živnostníkem roku byl vyhlášen Dušan Tripal z Telče.

Během slavnostní večeře, podávané v zámecké restauraci, se prezidentský pár (na snímku s ředitelem zámeckého hotelu Třešť Liborem Novákem a personálem) sešel s finalisty soutěže a zástupci Krajské hospodářské komory.

srđ

ČEŠTÍ HISTORICI NA SLOVENSKU

FOTO: PETER PROCHÁZKA, ARCHIV SAV

Historici z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR představili ve dnech 2.–3. října 2007 své badatelské pracoviště kolegům v Bratislavě. Prezentace ústavu se konala ve spolupráci s Ústavem politických věd SAV a Kruhom přátelů české kultury v Bratislavě a setkala se se zájmem slovenských historiků i médií.

Akce se zúčastnili i představitelé Dubčekovy společnosti na Slovensku, kterým zástupce ředitele ÚSD AV ČR doc. Jiří Kocian předal ke studijním účelům soubor dokumentace *Československá krize 1967–1970*.

Spolupráce mezi Ústavem pro soudobé dějiny a Ústavem politických věd se datuje od jejich vzniku v roce 1990 a zasloužili se o ni zakládající ředitelé obou vědeckých institucí – v Praze prof. Vilém Prečan a na Slovensku dr. Jozef Jablonický.

Činnost ústavu, jeho aktivity a plány na nejbližší léta představil doc. Jiří Kocian, publikaci *Duben 1969 – Anatomie jednoho mocenského zvratu*, kterou vydal ústav ve vydavatelství Doplněk, představil autor Zdeněk Doskočil.

Zástupce ředitele ÚSD AV ČR Jiří Kocian, Vojtech Čelko, ředitel Ústavu politických věd SAV Miroslav Pekník, autor knihy Zdeněk Doskočil a Jan Šabata, ředitel nakladatelství Doplněk při bratislavském setkání

*VOJTECH ČELKO,
Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.*

SETKÁNÍ DELEGACÍ AV ČR A SAV

Díky historické tradici spolu Akademie věd ČR a Slovenská akademie věd udržují blízké vztahy a jejich představitelé se každoročně neformálně setkávají, aby se vzájemně informovali o svých problémech i úspěších, vyměnili si poznatky z důležitých oblastí společného zájmu a hledali společná stanoviska.

K setkání v Konferenčním centru AV ČR – zámek Liblice ve dnech 10.–12. října 2007 vedl českou delegaci členů Akademické rady předseda AV ČR prof. Václav Pačes, delegaci Slovenské AV její předseda prof. Štefan Luby. Představitelé obou institucí letos jednali o poznatcích s využíváním fondů Evropské unie, o vstupu do 7. rámcového programu EU, o vztazích mezi Akademií věd a vysokými školami v ČR a SR, o Asociaci evropských mimouniverzitních institucí, o současných snahách reformovat vědu a výzkum v ČR a SR. Dr. Jiří Rákosník informoval představitele SAV o zkušenostech s transformací pracovišť AV ČR na v. v. i.; Dr. Ivan Zahradník podal informace o průběhu a výsledcích akreditace organizací SAV v roce 2007.

Při příležitosti setkání vedoucích představitelů AV ČR a SAV byla Dr. Dušana Kováčovi slavnostně předána čestná oborová medaile Františka Palackého za zásluhy v historických vědách. Zástupci AV ČR jí ocenili jeho vědeckou činnost v oblasti historie střední Evropy 19. a 20. století, v níž se Dr. Kováč zaměřil především na otázky zahraniční politiky, etnických menšin, slovensko-českých vztahů a kulturní historie střední Evropy. Laudatio pronesl místopředseda AV ČR prof. Jaroslav Pánek.

Slovenští hosté po prohlídce Konferenčního centra Liblice ocenili úsilí, které AV ČR rekonstrukci celého objektu věnovala. Součástí programu byla společná návštěva nedalekého Mělníka s prohlídkou historického centra a interiérů nedávno opraveného zámku. Setkání uzavřelo představení *Hubička* v Národním divadle v Praze, jemuž předcházela prohlídka historické budovy a přijetí u ředitele Národního divadla dr. Ondřeje Černého.

MILUŠE VYHNANOVSKÁ,
Zahraniční odbor KAV

Obálka

Prezidentský pár v Třešti	2
Čeští historici na Slovensku	2
Nové knihy	3
Noc vědců v Českých Budějovicích	4

Obsah, úvodník

Setkání delegací AV ČR a SAV	1
------------------------------	---

Noví ředitelé

Tři otázky pro ředitele v. v. i.	2
----------------------------------	---

Téma měsíce

Centrum výzkumu chorob srdce a cév	6
------------------------------------	---

Věda a výzkum

Encyklopedie knihy	8
Čtenáři a čtení v České republice	10
Gramatika a korpus 2007	12
Databáze českých inscenací antických dramat Olympos	13
Paleoslovenisté u kulatého stolu	14
Ruská poezie 20. století	15
Inovace v regionech aneb Příležitost i výzva	16
Proměny mýtu aneb Nejen o husitství 1	18
Nové problémy a perspektivy statistické inference	21

Rozhovor

Jak vyloupnout perlu	22
----------------------	----

Představujeme projekty

Na zkušené ve švédském inovačním prostředí	25
--	----

Ocenění

Medaile Bernarda Bolzana	26
Medaile G. J. Mendela	26

37. zasedání Akademické rady AV ČR

226. zasedání Rady pro výzkum a vývoj	28
---------------------------------------	----

Z Bruselu

Komunitární program LIFE+	30
---------------------------	----

Portréty z archivu

Gustav Kabrhel	32
----------------	----

Kultura a společnost

Saying it ... on paper (19)	33
Navštívil nás čínský spisovatel Wang Meng	34

Academia

Odborné publikace nakladatelství Academia	35
---	----

Resumé

Studenti okusili vědu	36
-----------------------	----

AKADEMICKÝ BULLETIN

Vydává: Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., 110 00 Praha 1, Národní 3
ISSN 1210-9525, registrační číslo MK ČR E 8392

Šéfredaktorka: Mgr. Marina Hužvárová (HaM), tel.: 221 403 531, e-mail: huzvarova@ssc.cas.cz

Redakce: Ing. Gabriela Štefániková (srd), tel.: 221 403 247, e-mail: stefanikova@ssc.cas.cz

Bc. Markéta Pavlíková – tajemnice redakce, tel.: 221 403 513, e-mail: pavlikova@ssc.cas.cz

Prom. hist. Sylva Daničková, tel.: 221 403 375, e-mail: daniczkova@ssc.cas.cz

Překlad resumé: Gabriela Štefániková, John Novotný

Jazyková korektura: Irena Vítková, tel.: 221 403 289, e-mail: vitkova@kav.cas.cz

Redakční rada: předseda – doc. RNDr. Jiří Kolbek, CSc., DSc. (AR); členové – PhDr. Antonín Kostlán, CSc., Ing. Karel Pacner, Jiří Padevět, Mgr. Tomáš Palatý, prof. PhDr. František Šmahel, DrSc., JUDr. Miroslav Šmidák

Grafická úprava: Zuzana Grubnerová

Tisk: Serifa, s. r. o., Jinonická 80, 158 00 Praha 5, e-mail: serifa@volny.cz

Příspěvky přijímáme e-mailem na adresy redaktorů nebo abicko@ssc.cas.cz.

Redakce si vyhrazuje právo příspěvky krátit. Za odborný obsah příspěvku ručí autor. Nevyžádané rukopisy nevracíme.

Adresa redakce: Praha 1, Národní 3, 3. patro – Viola; <http://abicko.avcr.cz>, <http://ab.avcr.cz>.
AB 11/2007 vychází 14. listopadu 2007.

TŘI OTÁZKY PRO ŘEDITELE ÚSTAVŮ AV ČR, VEŘEJNÝCH VÝZKUMNÝCH INSTITUCÍ

Otiskujeme odpovědi ředitelů dalších devíti akademických pracovišť, které přišly do uzávěrky. Některé odpovědi jsme museli redakčně krátiť s tím, že jejich plné znění najdete na <http://abicko.avcr.cz/>.

1. Jakým směrem plánujete vést rozvoj Vašeho vědeckého pracoviště?
2. Co děláte pro dosažení excellence ve výzkumu?
3. Můžete už nyní hodnotit, jak se Vám pracuje v novém právním statutu?

I. OBLAST VĚD O NEŽIVÉ PŘÍRODĚ

RNDr. **Luděk Frank**, DrSc.,
Ústav přístrojové techniky AV ČR, v. v. i.

1. Směrem vpřed. Jestliže Odysseus proploval jen mezi Skyllou a Charybdou, ústav Akademie věd proplová mezi reálně klesající státní finanční podporou, neustále se k horšímu měnícím legislativním prostředím s trvale rostoucím objemem administrativy, málo objektivním hodnocením založeným na nestálých kritériích a prováděným komisí za zavřenými dveřmi, odlivem kvalitních mladých do světa i do tuzemských firem. Přes to všechno směrem vpřed.

2. Co je to excellence ve výzkumu? Je to, když pracuji na tom, na čem pracují ti nejlepší z ostatních? Nebo když dělám něco, co ještě nikdo nedělá? Já osobně inklinuji k tomu druhému výkladu a jsem si přitom vědom nebezpečí slepých uliček. Ale jen touto cestou jde skutečný pokrok. Scientometrie, peer reviews a jiné nástroje dušení vědců jsou nicméně založeny na výkladu prvním. Pro jistotu tedy kombinuji a v ústavu podporuji obě cesty.

3. Jsem staronový ředitel a pro své pokračování jsem si položil podmínku, že budu současně i předsedou Rady ústavu. Ústav podmínku akceptoval. Takže se mi pracuje tak jako dříve, až na to, že nemám po ruce předsedu Vědecké rady ústavu a jeho práci dělám sám. A navíc zvládám, co nový statut na vedení ústavů naložil, zejména tvorbu interních předpisů, přípravu materiálů pro zasedání Rady ústavu aj. Udržet si svoji vědeckou kvalifikaci je pro mne nyní mnohem obtížnější, ale zatím to nevzdávám. Řekl bych, že ve světě trvale se zhoršujících podmínek pro práci vedoucích vědeckých pracovníků se mi pracuje jakž takž.

Doc. RNDr. **Zbyněk Jaňour**, DrSc.,
Ústav termomechaniky AV ČR, v. v. i.

1. Obecně je zaměření ústavu vymezeno Zřizovací listinou. V případě ÚT je toto vymezení obecné tak, že umožňuje řešit i nové, perspektivní problémy. V ústavu se již např. podařilo vytvořit týmy se zaměřením na materiálové inženýrství, nové zdroje energií, vodíkové technologie, bio-

mechaniku člověka. Tyto týmy, kromě vedoucího, který práce usměrňuje a řídí, jsou vesměs tvořeny mladými pracovníky, doktorskými, postdoktorskými. Týmy řeší evropské projekty nebo jsou součástí center základního výzkumu, což jim přináší zlepšení materiálních podmínek. Nové metody vyžadují i nové zázemí. Pro experimenty jsou např. nutné nové, tzv. čisté laboratoře. Ty bohužel není možné vytvořit v rámci stávající budovy ústavu. Byla totiž navržena v 70. letech minulého století, tehdy pro ústav zaměřený na výzkum související se strojírenstvím té doby. Proto plánujeme, že pro zmiňované účely postavíme v areálu novou budovu. Byla vypracována studie a hledáme možnosti finančního pokrytí výstavby.

Obdobně připravujeme modernizaci laboratoře v Novém Kníně, kde se provádí experimentální výzkum proudění tekutin za vysokých rychlostí, procesů v mezní vrstvě atmosféry spojených např. se znečištěním ovzduší, s haváriemi a hrozícími teroristickými útoky.

Závažný je generační problém. Domnívám se, že se s ním potýká mnoho pracovišť i vysokých škol. Abychom ho vyřešili, zaměřili jsme se na získávání mladých pracovníků. V rámci přidružených akreditací s různými fakultami ČVUT, TUL, VUBR, UK se v ústavu školí více jak padesát doktorandů. Další jsou již v postdoktorandské fázi. Mnozí se pochopitelně nechají zlákat vidinou mamonu. Nicméně alespoň část z nich zaplní mezeru vědeckých pracovníků, čtyřicátníků a padesátníků, která vznikla v 90. letech během „sedmi let hubených“.

2. Se zaměřením je nutné začít již od počátku odborné kariéry. Proto se zmíněným doktorandům pokoušíme kvantitu nahradit kvalitou. Snažíme se zajistit studijní pobyty v zahraničí.

Od loňského roku jsme začali s každoročním hodnocením vědeckých pracovníků. Již první pokus ukázal, kteří pracovníci jsou pro ústav důležití a kteří nikoliv. Ze zákona nyní probíhají atestace. Výsledky atestace se např. projeví ve finančním hodnocení pracovníků. To umožňuje přechod z platů na mzdy podle nově schváleného mzdového předpisu.

Další rozvoj si slibujeme od plánovaného Institutu aplikovaných věd, kde se pracovníci ústavu zapojí např. do řešení problematiky nových materiálů, již zmíněných nových zdrojů, ale i aplikované matematiky.

3. Prvotní představy se ukázaly poněkud optimistické. Fáze přechodu byla opravdu náročná a vlastně nezbyl čas na vlastní odbornou a organizační práci, na využití výhod nového statutu. Umocněno to bylo i např. novým Zákoníkem práce. V ÚT se navíc dokončovaly práce spojené se sloučením s bývalým Ústavem pro elektrotechniku. Podle prvních dojmů se zdá, že „pupeční šňůra“

se zřizovatelem a jeho prodlouženou rukou Dozorčí radou je ještě pevnější. Snad modifikace Interních norem přinese uvolnění. Přejichod se prakticky projevil i tím, že právě ta část nemovitostí, která ústavu přinášela zisk za pronájem, byla převedena na jiný subjekt a příjmy se snížily asi o 0,7 mil Kč.

Ing. **Zdeněk Chára**, CSc.,
Ústav pro hydrodynamiku AV ČR, v. v. i.

1. UH je zaměřen na výzkum a vývoj v oblastech mechaniky tekutin a disperzních soustav, reologie a reometrie, bio-reologie buněk a tkání, hydrodynamických a transformačních procesů v hydrosféře se zaměřením na transport vody a látek v přírodě, na vliv změn klimatu a vegetačního

krytu na srážko-odtokový proces a na ochranu životního prostředí.

2. Abychom podpořili dosahování vysoké mezinárodní úrovně ve výzkumu, zaměřujeme pozornost na spolupráci s významnými domácími i zahraničními pracovišti, která určují trendy v oboru, na společné řešení často interdisciplinárních projektů a publikaci v renomovaných časopisech. S tím úzce souvisí i zajištění moderního přístrojového vybavení, případně využívání unikátních přístrojů v laboratorických partnerských institucích a kvalitních informačních služeb (knihovny, konsorcia apod.). Zvyšování kvality výzkumu podporuje průběžná evaluace výzkumné činnosti jednotlivých pracovníků i pracovních týmů včetně jejich stimulace pomocí jak mzdové politiky (horní hranice rozpětí, pohyblivá složka), tak diferencovanou podporou projektů a výzkumných týmů z institucionálních prostředků. Nezanedbatelnou součástí je i aktivní zapojení do výchovy doktorandů a zvyšování kvalifikace mladých vědeckých pracovníků, vytváření podmínek pro jejich urychlený kvalifikační růst, včetně zajišťování studijních pobytů na předních zahraničních pracovištích v oboru.

3. Jedná se zatím o poměrně krátké období na zodpovědnější zhodnocení, nicméně lze zcela jednoznačně ukázat na dvě výrazná zlepšení a zjednodušení. Není zapotřebí – tak jak tomu bylo v uplynulých letech – dbát na přesné vyčerpání přidělených neinvestičních finančních prostředků s koncem roku, ale je zde určitá volnost pro převod části prostředků do roku příštího. Významným krokem vpřed je i „odbourání“ platových tabulek, kdy zavedení určitých rozpětí mzdových tarifů umožňuje jednak výrazněji diferencovat, a tím i motivovat jednotlivé pracovníky a přispět tak ke zlepšení efektivity jejich výzkumné činnosti, jednak ohodnotit perspektivní a úspěšné mladší vědecké pracovníky podle jejich aktuální vědecké výkonnosti.

Jan Řídký, CSc.,
Fyzikální ústav AV ČR, v. v. i.

1. V dnešní době je vědecká činnost financována především z grantů, a tudíž sami vědečtí pracovníci rozhodují o směru rozvoje úspěšností svých aplikací. Ústav může napomáhat zdatným týmům spíše zajištěním kvalitního servisu v ústavu a vybavením laboratoří, i když zde narážíme

na finanční omezení daná celkovou úrovní financování vědy u nás.

2. Částečně jsem odpověděl v předchozí otázce. Dále považuji za nutné napojení na zahraniční laboratoře, jež patří ke špičce v té

teré oblasti fyziky, a v neposlední řadě spolupráci s vysokými školami a získávání mladých talentovaných pracovníků. Pro dosažení excelence je tedy nutné podporovat všechny tyto aspekty. Samozřejmě vnitřní kritéria hodnocení vědecké práce v ústavu musí akcentovat kvalitu publikací a dalších výstupů.

3. Jako ředitel nemám zkušenosti s předchozím statutem a v novém právním uspořádání se teprve učíme žít. Určitě je přínosem větší samostatnost, například flexibilita v odměňování pracovníků. Jestli je přechod k obchodnímu zákoníku prospěšný pro chod vědeckých institucí, to se ukáže až v delším časovém horizontu. Každopádně větší svoboda přináší také větší zodpovědnost.

II. OBLAST VĚD O ŽIVÉ PŘÍRODĚ A CHEMICKÝCH VĚD

Ing. **Jan Kopečný**, DrSc.,
Ústav živočišné fyziologie a genetiky AV ČR, v. v. i.

1. ● *Lidé* – v personální oblasti se zaměřujeme na získávání jak dobrých studentů DSP, tak i pracovníků, kteří přicházejí ze zahraničí a chtějí si vybudovat vlastní laboratoř. Toto se zatím průběžně daří.

● *Zaměření laboratoří* – v rámci sekce ústavu vyhodnocujeme činnost jednotlivých laboratoří. Činnost některých by mohla být ukončena (téma bylo vyčerpáno, vedoucí končí svou vědeckou kariéru a pokračovatelé vidí atraktivní témata jinde). Byla vytvořena jedna laboratoř nová s novým nosným tématem.

● *Hodnocení* – Akreditační komise vyhodnocuje pracovní výsledky jednotlivých laboratoří, a to jak podle původních ústavních kritérií, tak v posledních měsících i podle metodik jiných ústavů Akademie a Rady vlády (návrhu).

● *Vybavení* – při financování investic klademe důraz na kvalitu, univerzálnost a výjimečnost požadovaného vybavení ústavu. Vybavení nemá pouze usnadnit a zefektivnit práci, ale kvalitativně ji posunout na vyšší, dříve nedosažitelnou úroveň.

● *Granty* – podporujeme přípravu a realizaci větších grantových projektů, při nichž se výrazně integruje více pracovišť jak domácích, tak zahraničních.

● *Spolupráce* – hledáme, vítáme a preferujeme spolupráci tuzemskou i zahraniční na úrovni neformální přímé nebo smluvní spolupráce, společných dohod i na základě grantových projektů. Spolupráce je stimulována organizací workshopů a mezinárodních konferencí.

2. ● *Atestační činnost* – základem hodnocení je atestační činnost, kterou má na starosti zástupce ředitele pro vědu. Prvým krokem je vytvoření jasných pravidel pro toto hodnocení a vyhodnocení současného stavu našeho ústavu. Pro vyhodnocení byly použity metodiky AV ČR a návrhu Rady vlády.

● *Stimulace velkých projektů čs. + EU* – je podporována příprava a realizace větších grantových projektů, při nichž se výrazně integruje více pracovišť jak domácích, tak zahraničních.

● *Výchova* – během DSP studia se v rámci stáží snažíme o seznámení s technikami zavedenými v ústavu, ve spolupracujících tuzemských laboratořích i u zahraničních partnerů.

- **IGA** – každoročně jsou financovány vybrané projekty interní grantové agentury (IGA) našeho ústavu určené pro mladé vědecké pracovníky, v jejichž rámci se DSP studenti učí své vědecké projekty navrhnout, obhájit, provést a na konci během interní konference prezentovat své pracovní výsledky. Získané zkušenosti jsou základem pro aplikace dalších grantů. Systém se osvědčil a budeme ho rozvíjet.

- 3. • **Příprava a aplikace nových předpisů** – administrativní činnost ústavu je v tomto roce plně vytižena přípravou všech předpisů potřebných pro chod ústavu jako v. v. i. Je pravděpodobné, že termíny příprav budou i nadále dodrženy. Výhodou (snad) budou předpisy pružnější vyhovující aktuálním požadavkům ústavu.

- **Sledování ekonomických možností v novém prostředí** – dosud je asi příliš brzy na hodnocení. V rámci nových předpisů se snažíme o vytvoření jasných ekonomických podmínek a mantinelů pro vlastní ekonomickou činnost ústavu. Tyto podmínky se aplikují na poskytované služby. Paralelně hledáme možnosti pro rozšíření našich ekonomických aktivit. Doufáme, že nový právní statut správně hodnotíme jako slibný.

Prof. MUDr. **Eva Syková**, DrSc.,
Ústav experimentální medicíny
AV ČR, v. v. i.

1. Rozvoj našeho ústavu vidím v jeho transformaci, která je součástí transformace vědy a výzkumu v Evropské unii. To především znamená, že se musíme mimo excelentní základní výzkum v nej-

bližší době zapojit do inovačních programů a zlepšit vztah mezi vědou a podnikáním, kde jsou v ČR vztahy velmi slabé a polemika o nich je často pro vědce dehonestující. V našem ústavu konkrétně plníme program Vzdělávacího projektu JPD3 a z projektu JPD2 stavíme Inovační biomedicínské centrum ÚEM, kde budou mít vědci našeho ústavu i jiných vědeckých pracovišť možnost zahájit činnost firem v oblasti biomedicíny a biotechnologií. Vědci, kteří založí firmy, budou však v našem ústavu moci i nadále pracovat na vědeckých projektech a dalších inovacích produktů. Zásadně tedy budu podporovat skutečný transfer technologií takovou formou, aby nedošlo k potlačení základního výzkumu; podobně to dělají ve státních výzkumných institucích ve starších zemích EU, např. na Univerzitě v Cambridge nebo ve Frauenhoferově ústavu v Lipsku, se kterým bychom chtěli uzavřít bilaterální smlouvu o spolupráci a společném pracovišti. Pokusíme se využít dalších peněz z dalších programů EU včetně strukturálních fondů, a to i pro mimopražské projekty.

2. Na podporu excelence výzkumu jsme zavedli přísné atestační hodnocení a podle něj platové ohodnocení našich pracovníků. Již několik let veřejně v ústavu hodnotíme úspěšnost všech vědeckých pracovníků v daném roce, počet impaktovaných publikací a souhrnný IF. Podle toho pracovníci dostávají mimořádné odměny. Podle výkonu pracovníků rovněž zakládáme nové laboratoře, zvláště se soustředíme na vytváření samostatných skupin vedených úspěšnými mladými vědci. Tuto strategii uplatňuje-

me již více než pět let, dokladem je zakládající členství našeho ústavu v ENI-NET (European Network of Excellent Neuroscience Institutes) vedeném laureátem Nobelovy ceny v neurovědách prof. Erwinem Neherem. Dále tradičně zaměstnáváme velké množství zahraničních vědců a studentů, někteří z nich vedou naše oddělení a laboratoře. Personálně podporujeme podávání projektů EU a administrativní zátěže z nich vyplývající. Naše vysoká účast v mnoha projektech EU by měla přispět k excelenci našeho výzkumu.

3. Nový právní statut byl nezbytnou součástí transformace naší vědy. Bez této transformace by se nemohl zvýšit podíl AV ČR v inovačních procesech. Nemám s novým právním statutem větší problém, pouze bych se přimlouvala o co nejmenší množství Interních norem AV, které tento zákon doprovázejí. Na druhé straně pomoc zřizovatele při přechodu je a bude velmi žádoucí.

Prof. RNDr. **Jan Zima**, DrSc.,
Ústav biologie obratlovců AV ČR, v. v. i.

1. Usilujeme o propojování zoologických témat s aktuálními problémy molekulární, obecné a evoluční biologie. To je cesta, která může výrazně rozšířit dopad výsledků naší vědecké práce. Rozvoj ústavu pochopitelně musí směřovat k postavení, které bude plně srovnatelné

s jinými podobnými institucemi ve vyspělých zemích. K položené otázce musím zároveň poznamenat, že dlouhodobé koncepční plánování rozvoje výzkumu je v dnešní době poměrně obtížné.

2. Dělat lze mnoho věcí, jednou z nich je podrobná interní evaluace výstupů vědecké práce, kterou na ústavu právě provádíme. Důsledná sebereflexe je podstatným předpokladem úspěchu v podobném snažení.

3. Otázka je položena možná trochu předčasně, máme za sebou necelý rok. Zatím nepocitujeme nějaké opravdu podstatné změny v negativním či pozitivním smyslu, snad vyjma zvýšené administrativní zátěže spojené (doufejme) dočasně s obdobím samotného přechodu. Zřetelným kladem transformace je, že v mnoha věcech jsme si konečně udělali pořádek.

III. OBLAST HUMANITNÍCH A SPOLEČENSKÝCH VĚD

Doc. Ing. **Lubomír Lízal**, Ph.D.,

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.

1. Hlavní prioritou našeho rozvoje je postavení ústavu na mezinárodní akademické scéně v našem oboru. Toho chceme dosáhnout jak samotnými vědeckými výsledky, tak kvalitou doktorandů Ph.D. programu, který je akreditován v ČR i USA a který NHÚ zajišťuje v rámci společného pracoviště s Univerzitou Karlovou (CERGE-EI). Absolventy Ph.D. pro-

gramu již několik let systematicky umísťujeme v renomovaných institucích na mezinárodním akademickém trhu a naším cílem je jejich uplatnění stále zlepšovat.

2. Jediným měřítkem excelence je kvalita vědeckých výstupů. Pracovníci jsou hodnoceni na základě svých publikací, kde rozhodující váha je dána zahraničním časopisům s impakt faktorem v úrovni horních dvou decilů.

Pouze výstupy této kvality jsou jednoznačně spojeny s kariérami postupem a finančním ohodnocením. Vědecké pracovníky (z různých zemí) najímáme na počátku jejich kariéry na mezinárodním trhu, který se každoročně koná během výročního zasedání American Economic Association v USA.

3. Samotná práce v novém statutu se zatím příliš neliší (vyjma papírování a povinností navíc), přechodné období však představovalo značnou dodatečnou administrativní a manažerskou zátěž.

Samostatnou a svou náplní značně rozložitou veřejnou výzkumnou institucí se nově stalo také **STŘEDISKO SPOLEČNÝCH ČINNOSTÍ AV ČR.**

JUDr. Jiří Malý,
Středisko společných činností AV ČR,
v. v. i.

Co je úkolem střediska a jakým způsobem se bude ubírat jeho rozvoj?

Úkolem SSČ je především zajišťování infrastruktury výzkumu. Pod těmito suchými slovy se však skrývá rozmanité množství jednotlivých činností, které v menším či

větším měřítku Akademii věd a jejím pracovištím významně pomáhají a usnadňují práci. Naše aktivita je rozdělena v zásadě do čtyř hlavních směrů, jimž odpovídá i organizační členění.

- Útvar informačních technologií se stará zejména o rozvoj technického a programového vybavení v oblasti informačních technologií, rozvoj elektronických komunikací, zpracování dat a správu sítí, správu a rozvoj ekonomického informačního systému a správu webu AV.
- Útvar správy majetku a služeb zabezpečuje po všech stránkách správu nemovitého majetku, bytů a ubytoven, veškerou investiční a inženýrskou činnost a také ubytovací služby pro vědecké pracovníky v bytech, bytových domech a ubytovnách.
- Nakladatelství Academia má na starosti vydávání a distribuci vědeckých a vědecko-populárních publikací, zajišťuje vydávání *Akademického bulletinu* a časopisu *Živa*, provozuje pět kamených a jedno internetové knihkupectví.
- Úsek vnějších vztahů se zabývá popularizací a propagací vědy, organizuje vědecké konference, odborné kurzy a školení v našich konferenčních zařízeních, v nichž nabízí též ubytovací a stravovací služby, pořádá výstavy a obdobné akce.
- Významnou roli naplňuje též právní odbor, který poskytuje všestrannou legislativní a právní podporu a nabízí akademickým pracovištím kompletní patentové služby.

Další rozvoj SSČ se bude ubírat plně v závislosti na nových potřebách Akademie a požadavcích jednotlivých vědeckých pracovišť. Ale i my sami se samozřejmě snažíme přicházet s novinkami a nápady, průběžně analyzujeme potřeby, na jejichž základě postupně nabízíme pracovištím nové možnosti a co nejlepší servis. Např. v připravovaném projektu *Management vědy* chceme pomoci vedoucím pracovníkům jednotlivých VVI orientovat se v často složitém legislativním a ekonomickém prostředí a prohloubit znalosti v oblasti řízení lidských zdrojů, finančním řízení, evropských finančních mechanismech k podpoře výzkumu a vývoje apod. Letos jsme otevřeli *Konferenční centrum Liblice*, které umožňuje pořádat vědecké konference na špičkové úrovni. V rámci projektu *ICAVI* připravujeme propracovaný systém zprostředkování neformálních styků badatelů s významnými podnikateli a manažery, kteří působí v navazujících oborech, a to v nových prostorech vybavených moderní technikou, jež umožňuje kvalitní prezentace včetně videokonferencí.

Činnosti organizace, kterou řídíte, jsou natolik rozmanité, že se dá těžko specifikovat jednotný záměr. Přesto je společným jmenovatelem jednoznačně podpora vědy a výzkumu. Jakým způsobem se ubírá její naplňování?

Naše činnosti jsou skutečně velmi rozmanité, o čemž svědčí i odpověď na první otázku. Nicméně jednotný záměr jsme se pokusili podrobně formulovat v rámci našeho výzkumného záměru s názvem *Implementace infrastruktury výzkumu a vývoje v AV ČR, nezbytný předpoklad kvalitativního rozvoje vědních oborů AV ČR*, jehož jsme řešitelem a na jehož jednotlivých směrech postupně pracujeme (ukončení v r. 2013). Dále jsme od r. 2005 nositelem projektu *Centrum pro mobilitu*, jehož předmětem je informační podpora pro zahraniční vědce při dlouhodobých pobytech v ČR. Zabýváme se implementací a rozvojem nového informačního systému na pracovištích AV ČR. V rámci sdružení CESNET, jehož je SSČ členem, se podařilo připojit akademická pracoviště k páteční internetové síti a tuto užitečnou spolupráci dále rozvíjíme. Prostřednictvím sdružení PASNET bylo dosaženo vysokokapacitního propojení pražských vysokých škol a AV. Výčet činností k podpoře vědy a výzkumu je mnohem rozsáhlejší; každopádně do budoucna musíme průběžně prohlubovat naši profesionalitu ve všech oblastech a využívat nejnovějších poznatků a technologií.

Můžete už nyní hodnotit, jak se Vám pracuje v novém právním statutu?

V nové právní formě se mi na jednu stranu pracuje svobodněji, nesvazují mne jako donedávna některé právní předpisy vztahující se k státním organizacím, například v oblasti dispozic s majetkem, odměňování a účetních postupů. Na druhou stranu se mi však některá ustanovení zákona o VVI po praktických zkušenostech s jeho uplatňováním jeví jako nešťastná a zralá k novelizaci. To už by ale byly úvahy na samostatný rozhovor.

(Pokračování)

CENTRUM VÝZKUMU CHOROB SRDCE A CÉV

Pohlédneme-li na tabulku mortality obyvatel v civilizovaných zemích, zjistíme, že více než 50 % všech úmrtí připadá na vrub chorob srdce a cév. Polovinu z tohoto počtu představuje ischemická choroba srdeční a její akutní forma, infarkt myokardu. Jestliže v České republice umírá přes polovinu obyvatelstva na choroby srdce a cév, je nezbytně nutná existence výzkumné základny, která se touto problematikou zabývá.

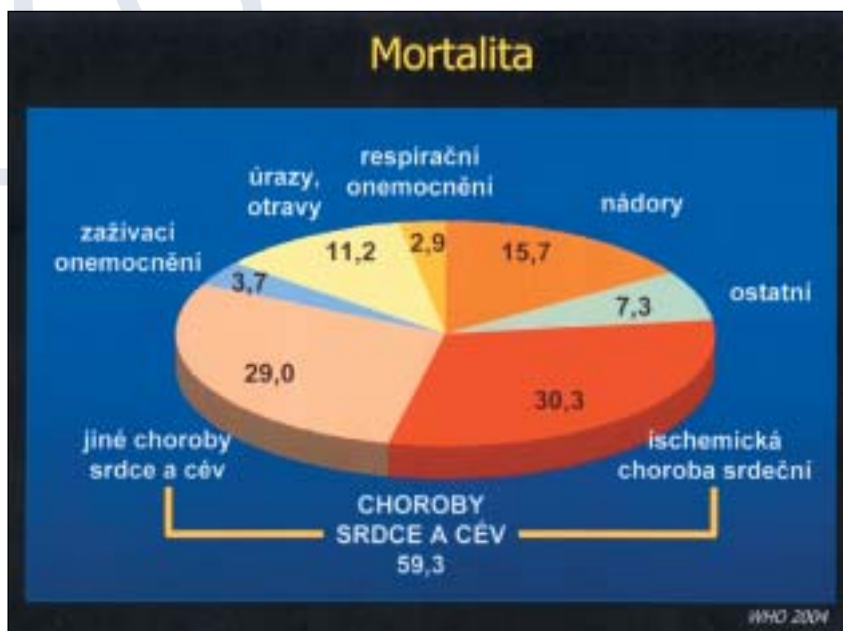
Podle odhadů Světové zdravotnické organizace bude ischemická choroba srdeční hlavní příčinou smrti nejméně do roku 2020. Není proto divu, že společnou snahou kardiologů na celém světě je tento nepříznivý trend zvrátit. Impozantní pokrok v prognóze, diagnóze a terapii tohoto onemocnění by však byl nemyslitelný bez základního experimentálního výzkumu a těsné spolupráce teoretických a klinických kardiologů; ta má v tomto oboru dlouholetou tradici a je hnacím motorem vědeckého pokroku.

V České republice umírá na ischemickou chorobu srdeční neuvěřitelných 60 000 lidí ročně. Při výčtu všeobecně známých příčin tohoto stavu se často zapomíná na skutečnost, že k dosažení evropského standardu úspěšnosti léčby jsou bezpodmínečně nutná moderní, metodicky a personálně adekvátně vybavená výzkumná pracoviště.

Když se proto v roce 1999 konstituovala první reprezentativní výzkumná centra v rámci projektu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, jevílo se neformální uskupení kardiologicky orientovaných, mezinárodně ostřílených a již řadu let volně kooperujících laboratoří

Fyziologického ústavu AV ČR, 2. lékařské fakulty UK a Institutu klinické a experimentální medicíny pro tento cíl jako přímo modelové. Projekt se soustředil na výzkum teoretických základů ischemické choroby srdeční a jejích rizikových faktorů, jako je ateroskleróza a vysoký krevní tlak. Úzce spolupracující týmy se s činností Centra identifikovaly, což vedlo ke vzniku prioritních výsledků, které by bez jeho existence nebylo možné realizovat. Centrum dále umožnilo vybudovat nové společné laboratoře a vytvořit širokou základnu mladých vědeckých pracovníků. Za pět let existence Centra bylo více než 115 prací přijato k otištění v prestižních zahraničních časopisech; staly se tak součástí světové pokladnice vědy v této oblasti. Oponentní rada na konci pětiletého období konstatovala, že *Centrum experimentálního výzkumu chorob srdce a cév* představuje ojedinělou výzkumnou základnu, která nemá v naší republice obdoby, a jednoznačně doporučila, aby Centrum ve své činnosti pokračovalo i v dalších letech.

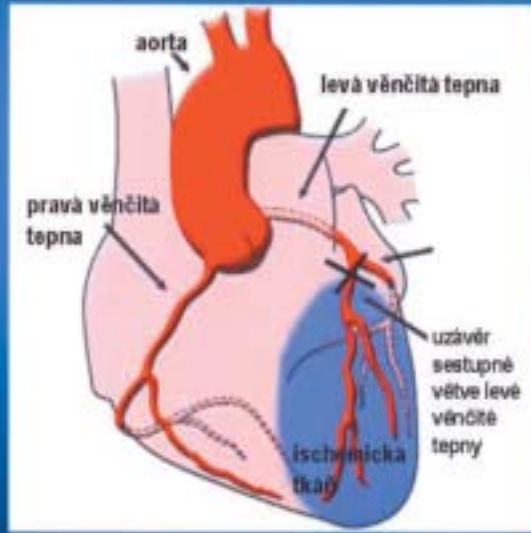
Když pak v r. 2004 vypsalo MŠMT nové kolo soutěže o výzkumná centra, bylo na čem stavět. Nové *Centrum výzkumu chorob srdce a cév* nevznikalo na zelené louce a s úspěchem se vyrovnalo i s novým pravidlem soutěže: povinností úzké spolupráce s pracovišti aplikovaného výzkumu. Vždyť kardiologie je disciplína, ve které není spojení teorie s praxí jen proklamovanou frází, ale dlouho existující skutečností. Členy výzkumného týmu se tak na příštích pět let stala – kromě shora uvedených výzkumných laboratoří – špičková pracoviště klinická: kliniky kardiologie a kardiochirurgie IKEM a jedno z nejlepších evropských pracovišť dětské kardiologie a kardiochirurgie, Kardio-centrum FN Motol. Vzhledem k tomu, že se vesměs jedná o klinické základny, se kterými jsou stávající experimentální pracoviště spojena dlouholetou neformální spoluprací, vzniklo nové Centrum plynule, bez obvyklé neproduktivní seznamovací periody. Výzkumná koncepce nového Centra přitom vychází z priorit kardiovaskulárního výzkumu v Evropské unii na příštích deset let, na jejichž přípravě se pracovníci Centra podíleli. Cílem výzkumné činnosti je objasnění některých molekulárních a buněčných mechanismů, které se podílejí na vzniku ischemické choroby srdeční a je-

EXPERIMENTÁLNÍ INFARKT MYOKARDU

uzávěr věnčité tepny

analýza velikosti infarktu

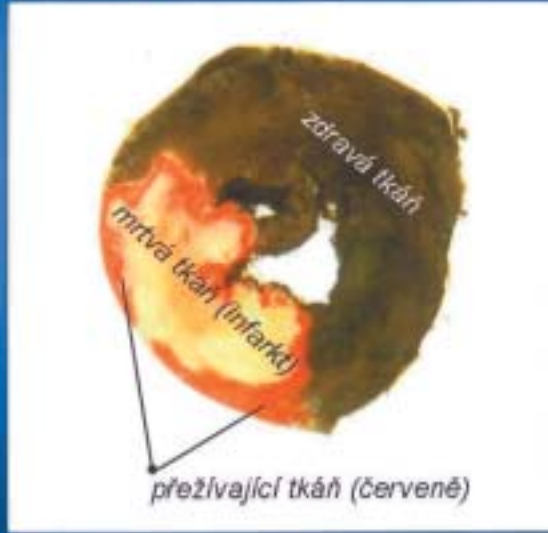

FOTO: JAN NECKÁŘ, ARCHIV FGÚ AV ČR

Experimentální infarkt myokardu: podvaz levé koronární arterie (vlevo); příčný řez komorovou svalovinou – histochemické znázornění rozsahu poškození (vpravo)

jích rizikových faktorů se zvláštním zřetelem k novým terapeutickým postupům. K hlavním strategickým přístupům patří vývojové a sexuální odlišnosti v citlivosti kardiovaskulárního systému k různým typům poškození. Ukázalo se totiž, že ischemická choroba není onemocněním pátého a vyšších decenií, ale její rizikové faktory, jako je obezita, zvýšená hladina cholesterolu a nedostatečná fyzická aktivita, jsou přítomny již brzy po narození. Intenzivní spolupráce experimentálních a klinických kardiologů by měla přispět k pokroku v prevenci a terapii ischemické choroby srdeční, a tím i ke snížení morbidity a mortality.

Po prvních letech společné práce v novém Centru je na bilancování příliš brzo, rozjezd se však, zdá se, vydařil. Pro experimentální kardiology jde o pokračování v úspěšně nastoupené cestě, přítomnost kliniků znamená velké oživení a vzájemný prospěch. Především je třeba zdůraznit velký podíl pre- a postgraduálních studentů: je radostné vidět, jak se budoucí kardiologové a kliničtí kardiologové seznamují s prací v laboratoři a stávají se platnými členy výzkumných týmů. Věříme, že to je jedna z možných cest jak zvýšit úroveň našeho klinického výzkumu.

A jaký je největší aktuální problém Centra? Domnívám se, že je dán nejistotou budoucnosti: koncepční vědecká spolupráce, která nemá být jen formálním seskupením jednotlivých pracovišť, jež jednou za rok sepíše, co vykonala, potřebuje jasnou představu o možné další existenci. Již nyní by měla být vypracována koncepce budoucnosti center, pravidla pro nové aplikace (posouzení nových aplikací by mělo logicky předcházet zhodnocení dosavadní činnosti center; tak tomu dosud nebylo), měl by se ujasnit způsob jejich financování. Další skupina problémů se týká potenciální přeměny virtuálního centra na centrum skutečné, pracující pod jednou střechou.

Na základě dosavadních zkušeností je třeba jednoznačně konstatovat, že myšlenka založení center byla velmi šťastná. Jejich předností je:

a) koncentrace intelektuálních a přístrojových kapacit k řešení závažného a ve srovnání s výzkumnými záměry mnohem precizněji definovaného, a tedy i lépe kontrolovatelného výzkumného projektu;

b) neformální spojení výzkumných týmů z různých rezortů, což zvláště v biomedicíně představuje novou hodnotu. Způsob financování významně usnadňuje efektivní spolupráci na projektech, na kterých se jednotlivé týmy dohodnou a jejichž řešení by bez existence Center nebylo možné; v této souvislosti je rovněž třeba zmínit možnost budování společného přístrojového parku a vznik nových laboratoří;

c) překvapivě velký zájem mladých pracovníků o práci v Centrech, což by při pokračujícím trendu mohlo vést k postupnému zvyšování úrovně našeho kardiologického výzkumu.

Z výše uvedených důvodů se domníváme, že neoptimálnější by bylo zachovat dosavadní způsob existence center: jejich výběr se děje na kompetitivní bázi, tok financí je dobře kontrolovatelný a při dobrém organizačním zázemí nečiní distribuce mezi jednotlivými rezorty žádné potíže. Zdá se nám, že i řídicí práce je dostatečně pružná, což je pro často překvapivá vědecká řešení naprosto nezbytné. Má-li systém financování vědy v budoucnu zahrnovat i tarifní mzdy, pak by se tato položka mohla stát integrální součástí financování projektu. Pro zachování center svědčí i skutečnost, že se jedná o prověřený systém; zavádění nových metod je vždy spojeno s určitým rizikem. ■

BOHUSLAV OŠTÁDAL,
odpovědný řešitel projektu,
Fyziologický ústav AV ČR, v. v. i.

ENCYKLOPEDIE KNIHY

V Knihovně Akademie věd ČR se v rámci letošního Týdne vědy a techniky koná ve dnech 25. října až 25. listopadu výstava Encyklopedie knihy. Má stejný název jako kniha, kterou napsal PhDr. Petr Voit. Pracovníci knihovnědného oddělení Knihovny AV ČR se zaujetím přípravu Encyklopedie knihy,

do jejíchž hesel byly včleněny i některé údaje z rukopisného materiálu Bibliografie cizojazyčných bohemikálních tisků z let 1501–1800, sledovali a dlouho před jejím publikováním se s Petrem Voitem dohodli, že uspořádají malou výstavu, která by obsah tohoto záslužného díla návštěvníkům knihovny přiblížila.

FOTO: ZDENĚK TICHÝ, ARCHIV KNAV

Prostednictvím 2420 hesel (z toho 1371 biografických, 127 geografických a 922 věcných), 635 reprodukcí, několika rejstříků doplněných obsáhlým soupisem odborné literatury autor zpracoval příručku, jaká v české knihovědě nemá obdoby. Odborníkům, studentům i laickým zájemcům o dějiny knihtisku v období ruční sazby se přičiněním P. Voita dostalo základního kompendia, které shrnuje nejen současné poznatky českých i zahraničních badatelů, ale rovněž výsledky vlastního autorova studia pramenů. Během přípravy výstavy nám Petr Voit odpověděl na následující otázky.

Jak dlouho Vám trvalo rozhodování, že napíšete Encyklopedii knihy, jak dlouho jste sbíral materiály a jak dlouhý čas jste věnoval vlastnímu psaní?

Možná Vás překvapím, ale já žádnou encyklopedii původně psát nechtěl. Měl jsem v úmyslu sestavit učební skripta jako pomůcku pro Ústav informačních studií a knihovnictví na Filozofické fakultě Karlovy univerzity, kde už léta přednáším klasickou knihovědu, k níž v podstatě žádný studijní materiál dosud není. Jenže látka se mi rozrůstala pod rukama, až nezbylo nic jiného, než změnit žánr a metodu a kvůli přehlednosti vše rozdělit do hesel. A tak ze stručných skript vznikla po letech objemná encyklopedie. Text, který jsem odevzdával do nakladatelství, měl 4000 normostran bez obrázků.

Co znamená výraz encyklopedie v názvu Vaší knihy, jde pouze o komerční označení, nebo je to opravdu encyklopedie?

Termín vznikl z řeckého *enkyklikos* čili kruhový a *paideia* neboli vzdělání. Zvykli jsme si tak ozna-

čovat naučné slovníky shrnující poznatky lidského vědění na bázi souhrnného či „zaokrouhleného“ vzdělání. Tady se pohybujeme v nesmírně širokém tématu knižní kultury, které dnes už nepojme žádný jedinec. Protože mým oborem jsou dějiny knihy mezi 15. a 19. stoletím, musel jsem téma omezit jak časově, tak oborově. K lítosti mnoha recenzentů i čtenářů odhlížím kupříkladu od popisu historických knihoven, čtenářského procesu a čtenářských zájmů, ale i tak v knize zůstalo dost látky, aby termín encyklopedie měl v názvu své oprávnění. Vždyť se jednotlivá hesla *Encyklopedie* týkají papíru, písma a písmolijectví, knihtisku a jiných grafických technik, tiskařů, nakladatelů a knihkupců, ilustrátorů i kartografů, literární typologie, textových a výtvarných prvků knihy nebo také knižní vazby a knižního obchodu.

Jste jediným autorem Encyklopedie knihy, což u žádné jiné encyklopedie není.

Myslím, že zdaleka nebudu jediným českým autorem, který je podepsán pod nějakou encyklopedií bez spoluautorství. Zvláště užitečné příručky pro sběratele nebo chovatele, které na knihkupeckých pultech rostou téměř geometrickou řadou, vznikají prací jedinců docela běžně, a to i u nás. Některé sice slovo *encyklopedie* v názvu nemají, a přesto svým žánrem k těmto typům příruček patří. Od počátku jsem si uvědomoval, že takto široce zaměřená encyklopedie je pro mne vlastně past, poněvadž ne všechna hesla dokážu zpracovat na požadované vědecké úrovni. Těmto pochybám by se autorský kolektiv jistě vyhnul, ale jak trefně poznamenal prof. Petr Čornej, když mi předávali

Výroční cenu Českého literárního fondu v oblasti vědecké literatury za rok 2006, akademici by rok sestavovali heslář, další rok by se dohadovali o metodě a pak by se několik let nechali upomínat o příslušná hesla – zatímco já jsem vše i s výběrem obrázků zvládl za deset let. A poněvadž *Encyklopedie* je vůbec první vlaštovkou tohoto odborného zaměření u nás, řídím se příslovím, kdo rychle dává, dvakrát dává. I tak máme za některými evropskými státy dlouhé zpoždění.

Z jakých pramenů jste při práci na tak obsáhlém díle čerpal?

Bez pramenů a odborné literatury nelze dnes už napsat žádný román, natož vědecké dílo. Základním pramenem byly prvotisky a staré tisky, které mým životem putují již od roku 1980. Poněvadž jsem měl profesní štěstí pracovat s nimi jak v různých knihovnách, tak jako někdejší zaměstnanec jednoho pražského antikvariátu, za ta léta jsem jich poznal opravdu nepočítaně. Tím, že jsem se k látce postavil maximalisticky a uživateli jsem nabídl za každým heslem i základní vědeckou literaturu, rozsah *Encyklopedie* sice narostl, ale české publikum se alespoň touto formou může seznámit s 6000 odbornými položkami, které v žádném jiném bibliografickém kompendiu u nás soustředěny zatím nejsou.

Spolupracoval jste s některými pracovníky vědeckých ústavů AV ČR? Požádal jste o nějaký státní či jiný grant nebo stipendium? Pokud ne, proč?

V České republice není bohužel žádné akademické ani univerzitní pracoviště, které by zkoumalo historickou knižní kulturu, takže k nějaké přímé spolupráci s Akademií věd jsem se nedostal. A ptáte-li se na grantové či stipendijní zajištění, musím říct, že také žádné nebylo. Na *Encyklopedii* jsem začal pracovat před nějakými jedenácti lety ještě jako zaměstnanec Antikvariátu u Karlova mostu v Praze, jehož majitel Petr Meissner mi psaní posvětil jako jedinou náplň práce. Když jsem v roce 2004 přecházel z Antikvariátu do Strahovské knihovny, její ředitel pater Evermod Šidlovský se ke mně zachoval stejně úžasně, takže nebyly ohroženy ani dokončovací práce. Objektivně vzato, já jako soukromník jsem si stěžovat nemohl, ale tento princip založený na soukromém mecenášství není v Čechách zatím běžný, ba myslím, že ani v cizině není meritem publikačního modelu, poněvadž práce obdobného typu tam vznikají zásadně za podpory grantů, nadací a stipendií.

Našel jste v Knihovně AV ČR něco, co by bylo přínosem nebo informačním zdrojem pro Vaší práci při psaní *Encyklopedie* knihy?

Bez laskavé spolupráce s Knihovnou AV ČR si sestavení *Encyklopedie* nedovedu vůbec předsta-

vit. Českojazyčný terén starých tisků mám v určitém povědomí, ale cizojazyčná bohemika, jejichž bibliografická evidence je jednou z vědeckých náplní Knihovny, jsou pro většinu z nás pořád ještě empiricky nezvládnutá. A poněvadž jsem nechtěl pokračovat v dosavadní linii tuzemské knihovnědy, která naši knižní kulturu pořád ještě redukuje dle obrozeneckého principu národního jazyka, musel jsem zhusta přihlížet i ke knihám latinským nebo německým. A první poučení jsem získával právě v kolektivu knihovnědného oddělení KNAV.

Proč byl zvolen tak velký formát knihy? Neuvažoval jste o vícedílném kompletu po staletích? Kniha je totiž poněkud těžká a kopírování stránek nesnadné.

Máte naprostou pravdu, ale vyjděme z konstatování, že základním řadícím principem hesel není chronologie, nýbrž abeceda. Čili dělení textu po stoletích je v tomto případě nemožné. Když si pročítám recenze, v nelibých poznámkách o nadměrném rozsahu, váze a formátu se většina pisatelů shodla. Jenže zkusme na druhé straně pochopit také nakladatelství Libri, které už tak drahou výrobu nechtělo zatěžovat dalšími náklady na vícesvazkovou edici.

Proč *Encyklopedie* knihy vyšla v nakladatelství Libri?

Abych pravdu řekl, v minulosti jsem trochu koketoval s myšlenkou nabídnout text Akademii. Ale tou dobou, kdy bylo odevzdání *Encyklopedie* aktuální, se toto nakladatelství nacházelo pro mne v dost neproniknutelném vývojovém stadiu, a tak jsem oslovil dr. Františka Honzáka z Libri. Toto nakladatelství mi totiž vždy učarovalo sympatickým a soustředěným edičním modelem. Volba se nakonec ukázala jako prozíravá. Setkal jsem se tam a dodnes setkávám s plným pochopením pro všechny laicky nepochopitelné nápady excentrického autora.

Jaké je vůbec podle Vás postavení knihy, starých tisků a knihovnědné činnosti v 21. století?

Je pořád stejné, to znamená v Čechách smutně zanedbávané. Ale Vy se asi ptáte na změny v pojetí oboru. Dnes už nevystačíme jen s klasickým modelem německé pozitivistické knihovnědy první třetiny 20. století. Onu knihovnědu je zapotřebí u nás povýšit na obor studující celou knižní kulturu jakožto součást neustále živého kulturního dědictví. V praxi to znamená nesoustředit se jen na pasivní bibliografii či popis knižní struktury, ale knihu chápat jako komunikační fenomén směřující ke čtenáři a na police knižní sbírky. Jisté předpoklady pro reformu oboru vytvořeny jsou: bibliografický terén je v podstatě zmapován a s digitalizací starých tisků bylo započato. To jsou východiska, o nichž se našim předchůdcům ani nesnilo.

Jaké máte plány na další knihu?

První vydání *Encyklopedie* vyšlo už v prosinci, ale různé akce kolem ní mne překvapují dodnes. Proto s prací na něčem novém stále váhám. Ale jedno je mi jasné. Ještě před rokem jsem o opakování tak rozsáhlého životního projektu nechtěl ani slyšet a dnes se občas přistihnu u pokušení pustit se do zevrubnějšího studia předbělohorského knihtisku. Člověk je zkrátka nepoučitelný.

Jakou otázku byste rád dostal a co byste na ni odpověděl?

Otázky mne do rozpaků neuvádějí, takže si je nikdy nevybírám sám. Rád bych ale od někoho obdržel ujištění, že tohle byl poslední rozhovor motivovaný vydáním *Encyklopedie knihy*. To by se mi ulevilo.

Slibuji Vám, že já se Vás na nic v souvislosti s Encyklopedií knihy již ptát nebudu, protože všechny otázky zodpovídá výstava v Knihovně Akademie věd ČR na Národní 3 v Praze 1. ■

DAGMAR HARTMANOVÁ,
Knihovna AV ČR, v. v. i.

FOTO: MARKÉTA BRABCOVÁ, ARCHIV KNIV

Autor knihy Petr Voita byl v r. 2006 oceněn prestižní medailí Zdeňka Václava Tobolky za zásluhy o české knihovnictví a jeho Encyklopedie knihy se stala Slovníkem roku 2007.

ČTENÁŘI A ČTENÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Ústav pro českou literaturu AV ČR ve spolupráci s Národní knihovnou ČR uskutečnil v roce 2007 výzkumy čtení občanů ČR. Tyto výzkumy bychom chtěli opakovat každé tři roky, aby se ukázaly trendy. Průzkum provedla agentura DEMA, a. s., na reprezentativním vzorku 1551 respondentů (232 tazatelů). Šetření se konalo od 25. května do 16. června 2007. Dne 1. října 2007 byla v Národní knihovně ČR uspořádána tisková konference, kde byly představeny první výsledky (<http://skip.nkp.cz/akcTyden07.htm>).

Snahou je zaměřit se v každém šetření na konkrétní oblast čtenářské kultury (čtení knih). Letos to byly knihovny, v dalších dvou šetřeních by se průzkumy měly týkat postavení beletrie a knižního trhu. Kvůli srovnatelnosti je dotazník koncipován tak, že 75 % otázek je vždy stejných, 25 % se liší podle zaměření průzkumu. Naše pojetí čtení opíráme o tři sloupce: 1. **knihy** – její čtení (typologie čtenářů), nákup (knižní trh) a vypůjčování (veřejné knihovny); 2. **čas** – kolik času věnujeme čtení knih, kolik čtení novin a časopisů, sledování televize, poslechu rozhlasu, videu/DVD, internetu, v jakém vztahu ke čtení knih je trávení volného času; 3. **motivace a hodnoty** – co čteme, jaká jsou naše očekávání od knih, preference, jak souvisí čtení knih se zaměstnáním, co nás v našem vztahu ke knihám nejvíce ovlivnilo, nejoblíbenější autor a nejoblíbenější kniha.

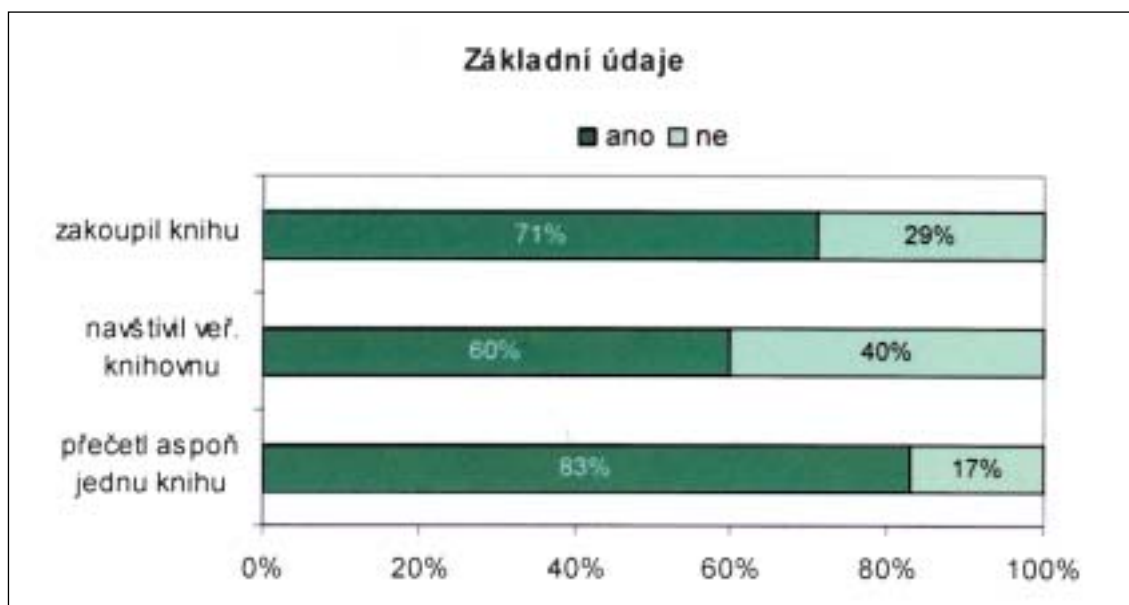
hovy); 2. **čas** – kolik času věnujeme čtení knih, kolik čtení novin a časopisů, sledování televize, poslechu rozhlasu, videu/DVD, internetu, v jakém vztahu ke čtení knih je trávení volného času; 3. **motivace a hodnoty** – co čteme, jaká jsou naše očekávání od knih, preference, jak souvisí čtení knih se zaměstnáním, co nás v našem vztahu ke knihám nejvíce ovlivnilo, nejoblíbenější autor a nejoblíbenější kniha.

Co přinesl letošní průzkum? Základní data:

- 83 % občanů České republiky přečte za rok aspoň jednu knihu.
- V průměru přečte občan České republiky za rok více než 16 knih (16,1).
- Nejčastěji čte několikrát týdně (23 %), dále pak denně (16 %) a jednou za čtvrt roku (14 %).
- Četbě knih věnuje denně v průměru 41 minut, četbě časopisů a novin 30 minut, televizi sleduje 111 minut denně, rozhlas poslouchá 113 minut, video a DVD sleduje 51 minut a internetu se denně věnuje v průměru 86 minut.
- Více než čtvrtina občanů ČR starších 15 let (29 %) nezakoupila v průběhu minulého roku ani jednu knihu. Občan ČR koupil v průměru téměř 7 knih (6,62) a vydal za ně 1303 Kč.
- Občané České republiky získávají knihy především v knihkupectvích (14 %) a prostřednictvím známých, příbuzných a přátel (13 %); z dalších zdrojů jsou to veřejné knihovny (11 %) a domácí prostředí (9 %); v minimální míře zatím využívají nákupu přes internet (2,4 %).
- Hlavním zdrojem informací je pro občany ČR jejich okolí – blízcí a známí – 17 %, desetina z nich si opatřuje informace v obchodech (10 %), prostřednictvím propagačních materiálů (katalogů a letáků) – (9 %) a prostřednictvím periodického tisku (9 %).
- Průměrný počet knih v domácích knihovnách je 274; pouze 1 % občanů uvedlo, že nemá doma žádné knihy.

- Největší vliv na četbu mělo pro občany ČR starší 15 let domácí prostředí, tj. to, že se doma četlo (15 %) a že doma bylo mnoho knih (13 %), asi sedmina (16 %) si cestu k četbě našla sama; desetina (10 %) uvádí, že rozhodujícím vlivem pro ně bylo to, že navštěvovali veřejnou knihovnu.
- Z druhů četby se největší oblibě těší současná beletrie oddechová (14 %), následuje literatura faktu (životopisy, deníky ad. – 12 %), klasická beletrie (9 %) a odborná literatura (8 %).
- Každý čtvrtý ekonomicky aktivní občan uvedl, že čtení knih (odborných, věcných, beletrie) nějak souvisí s jeho profesním zaměřením (26 %, z toho 11 % velmi a 15 % spíše souvisí).
- Veřejné knihovny v minulém roce navštívilo 40 % občanů ČR; každý čtvrtý občan (27 %) v posledním roce v knihovně nebyl, ale v předchozích letech ji navštěvoval; třetina obyvatel (33 %) nezávítala do veřejné knihovny ani v loňském roce, ani nikdy předtím.
- Ze služeb nabízených veřejnými knihovnami se zdaleka největší oblibě těší půjčování knih (98 %), dále je to půjčování časopisů (53 %), čítárna, studovna (33 %), kopírování (26 %) a internet (23 %).
- U občanů ČR starších 15 let výrazně převažuje spokojenost se službami veřejných knihoven (79 % – z toho je 30 % velmi a 49 % spíše spokojených). ■

JIŘÍ TRÁVNÍČEK,
Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.

GRAMATIKA A KORPUS 2007

Druhá mezinárodní konference Gramatika a korpus velmi úspěšně po dvou letech navázala na první stejnojmennou konferenci v roce 2005 (viz AB 3/2006). Letos se ve dnech 25.–27. září účastníci sešli v Konferenčním centru AV ČR nově zrestaurovaného barokního zámku v Liblicích u Mělníka.

Konferenci uspořádalo oddělení gramatiky Ústavu pro jazyk český AV ČR v rámci projektu *Kapitoly z české gramatiky* podporovaného Grantovou agenturou ČR. Setkání se zúčastnilo téměř osmdesát lingvistů, z nichž necelá polovina byla ze zahraničí.

Konferenci zahájil nositel projektu a vedoucí oddělení gramatiky doc. František Štícha. Poté promluvil ředitel ÚJČ doc. Karel Oliva. Součástí zahájení byla i vzpomínka prof. Františka Čermáka na nedávno zesnulého zakladatele korpusové lingvistiky prof. Johna Sinclaira.

Na konferenci byly předneseny čtyři plenární referáty v angličtině. Prof. Anatolij Polikarpov z Lomonosovy univerzity v Moskvě představil účastníkům konference projekt využívající korpus moderních ruských novinových textů při studiu nových derivačních procesů. Prof. Christian Mair z univerzity ve Freiburgu ve svém plenárním referátu posluchačům přiblížil projekt sledující změny v anglické gramatice, a to jednak na základě srovnání korpusů z let 60. a 90., jednak porovnáním korpusů z různých anglicky mluvících zemí. Druhý den konference zahájila profesorka Mirjam Fried ze slavistiky na univerzitě v Princetonu referátem o různých aspektech analýzy gramatické kategorie vlastnictví za využití dat z Českého národního korpusu (ČNK). Poslední den konference začínal plenárním referátem doc. Karla Olivy, který posluchačům přednesl svou netradiční představu o nových korpusech vytvářených pro výzkum gramatických jevů.

Prostředí zámku, především pro pořádání vědeckých setkání po všech stránkách optimálně vybavený Konferenční sál, velmi vhodně dokreslovalo celkovou příjemnou atmosféru. Poděkování za vzornou péči náleží i zámeckému personálu.

Během konference bylo ve dvou paralelních sekcích předneseno na 40 referátů, většinou v češtině, asi třetina příspěvků byla v angličtině. Ve středu odpoledne představilo 12 účastníků své postery; tato sekce umožnila bližší kontakt a delší diskusi mezi přednášejícími a posluchači.

2. mezinárodní konference
2nd International Conference

GRAMMAR & CORPORA

Liblice 25. – 27. 9. 2007

Cílem konference bylo informovat se navzájem o výzkumu gramatických jevů současné češtiny i jiných jazyků založeném na textových korpusech. Textové korpusy uživatelům zpřístupňují dostatečné množství dokladů sledovaného jevu, a umožňují tak objektivně sledovat vývoj jednotlivých jevů gramatiky, nejen mnohých značně frekventovaných a neperiferních jevů morfologie, slovtvorby, frazeologie a syntaxe češtiny, ale i jevů méně centrálních a jevů okrajových.

Řada přednášejících představila výsledky své práce založené na korpusech češtiny, především na datech Českého národního korpusu (komplex několika anotovaných databank psaných i mluvených textů) z dílny Ústavu Českého národního korpusu na FF UK. Dalším významným zdrojem dat pro výzkum je Pražský závislostní korpus (vytvářený v Ústavu formální a aplikované lingvistiky na MFF UK) a v neposlední řadě specifický korpus televizních debat Dialog (o rozsahu více jak dva miliony běžných slov) vytvářený v ÚJČ AV ČR. Kolegové z Bratislavy představili Slovenský národní korpus a Slovenský závislostní korpus. Za pozornost stojí rovněž studie založené na Britském národním korpusu a mannheimském korpusu německých textů.

Je zřejmé, že korpusová lingvistika v celosvětovém měřítku dosáhla v uplynulých letech značného rozmachu a že textové korpusy jsou již nepostradatelným základem lingvistického výzkumu.

Příspěvky přednesené na konferenci budou opět publikovány v recenzovaném sborníku, tentokrát z nakladatelství Academia.

Nyní už nám nezbývá než se těšit na třetí mezinárodní konferenci *Gramatika a korpus*, která se uskuteční pravděpodobně v roce 2009 na univerzitě v Mannheimu. ■

JANA KLÍMOVÁ,
Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

DATABÁZE ČESKÝCH INSCENACÍ ANTICKÝCH DRAMAT OLYMPOS

VŠECHNA FOTA: ARCHIV FLÚ AV ČR

Antické oddělení Kabinetu klasických studií Filosofického ústavu AV ČR zpracovává dlouhodobý projekt Antika a česká kultura, který má za úkol zdokumentovat vztah české kultury k antice.

Projekt nalézá a popisuje vlivy antického dědictví na různé oblasti české kultury, v této fázi především na výtvarné umění, architekturu (oblast zájmu prof. Jana Bažanta, který vypracoval obdobnou databázi, rovněž přístupnou na internetu) a divadlo (tým pracovníků prof. Evy Stehlíkové).

Divadelní tým je dlouholetým spolupracovníkem mezinárodního projektu dokumentace moderních inscenací antického dramatu na evropských scénách.

Touto činností se zabývá *Network of Research and Documentation of Ancient Greek Drama*, jehož centrální databáze sídlí na univerzitě v Athénách a Oxfordu. Na každoročním setkání, letos ve dnech 21.–23. září v Gentu, byl český archiv vyhodnocen jako jeden z nejkompletnějších a poskytující velmi detailní údaje. Jeho první verze (již tehdy i v elektronické podobě), která vychází z dlouhodobého sběru údajů, byla vytvořena v letech 1998–2000 s pomocí grantů GA ČR a Ministerstva kultury ČR ve spolupráci s Divadelním ústavem (řešitelem byla Eva Stehlíková, za technické podpory J. Kroupy) a rozsáhlou podporou mnohých institucí (především divadelních archivů) a jednotlivců, kteří ochotně poskytli své sbírky.

Na rozdíl od ostatních členů *Networku* Antické oddělení KKS poskytuje základní data také v elektronické podobě na internetu jako součást svého projektu *Antika a česká kultura* (www.olympus.cz).

Zájemci o moderní život antického dramatu na českých jevištích zde mohou kromě základních údajů, které se průběžně opravují a doplňují, nalézt také ohlasy na inscenace v tisku. Spolu s nimi jsou postupně doplňovány fotografie, pokud je to možné. Přípravuje se též úplná anglická verze stránek.

Údaje z evropské divadelní databáze a databází jednotlivých zemí používají k práci jednak divadelní praktici, jednak teoretikové a historikové. ■

ALENA SARKISSIAN,
Antické oddělení Kabinetu
pro klasická studia FLÚ AV ČR, v. v. i.

Sofoklés. Élektra.
Režie Daniel Špinar,
divadlo Valmet, 2005

⚡ **Sofoklés.**
Oidipus král.
Režie K. H. Hilar,
Národní divadlo,
1932

⚡ **Sofoklés.**
Oidipus král.
Režie Miroslav
Macháček, Národní
divadlo, 1963.
Scénografie:
Josef Svoboda

PALEOSLOVENISTÉ U KULATÉHO STOLU

FOTO: JANA ŠLECHTOVÁ, ARCHIV SLŮ AV ČR

Setkání českých paleoslovenistů, které se pod záštitou Slovanského ústavu AV ČR a Českého komitétu slavistů uskutečnilo 17. září 2007 v prostorách hlavní budovy Akademie věd ČR, poukázalo na možnosti dalšího rozvoje paleoslovenistického bádání, a to zejména ve smyslu prohloubení spolupráce akademických pracovišť s vysokoškolskými v rámci koordinace výzkumu s pedagogickou praxí.

Zleva:
Radoslav Večerka,
Helena Ulbrechtová,
Václav Čermák
a František Čajka

Jedním z cílů setkání byla prezentace novějších paleoslovenistických výzkumů a navázání odborných kontaktů. Program se skládal ze tří částí, přičemž cílem příspěvků v první části bylo představit odborné a metodologické posuny, k nimž došlo v oblasti paleoslovenistického bádání v posledních letech. Vstupní příspěvek *Text Apoštola a staroslověnské lexikum* připravila dr. Emilie Bláhová, která v něm představila problematiku apoštolního textu zejména z pohledu lexikální analýzy. Na nutnost nového hodnocení redakčních vztahů poukázala dr. Zdenka Ribarova v referátu *Makedonská redakce církevní slovanštiny*, v němž hovořila o nově konstituované redakci církevní slovanštiny. Následující příspěvky se věnovaly církevněslovanskému písemnictví v Čechách. Prom. fil. Václav Konzal v referátu *Českokírkevněslovanské písemnictví* zhodnotil povahu zmiňovaného písemnictví a v širokém kulturně-historickém kontextu podtrhl jeho důležitost zvláště pro poznání raně české kultury. Mgr. František Čajka v příspěvku *Kolik bylo do církevní slovanštiny přeloženo v Čechách památek?* hovořil o současném stavu bádání v oblasti církevněslovanských legend českého původu přeložených z latiny. Na nové možnosti řešení otázky existence cyrilice v Čechách se zaměřila doc. Zoe Hauptová v příspěvku *K užití cyrilice v Čechách*. Součástí přednášky byla také inovativní interpretace tzv. Levínského nápisu. Přednáškový blok zakončil dr. Václav Čermák, který představil posluchačům

problematiku emauzského písemnictví (*Hlaholské písemnictví emauzské*).

Druhá část setkání se věnovala prezentaci prací Slovanského ústavu. V krátkých medailonech byly představeny výsledky probíhajících nebo v poslední době ukončených ústavních projektů: jedná se zejména o rozsáhlou dvoudílnou edici *Čtyřiceti homilií Řehoře Velikého v českokírkevněslovanském překladu* (viz AB 9/2007, s. 23), *Indexy k Staroslověnskému slovníku* aj. a o probíhající projekty řecko-staroslověnského indexu, *Dodatků k I. dílu Slovníku jazyka staroslověnského* či o projekt druhého, doplněného vydání jednosvazkového *Staroslověnského slovníku* opatřeného anglickými ekvivalenty. Na závěr bloku přednesl doc. Vladimír Šaur základní body nové práce o prvotní podobě Konstantinovy hlaholice. Součástí prezentace byla i výstava nejnovějších prací Slovanského ústavu.

V rámci odpoledního kulatého stolu, jemuž předsedal prof. Radoslav Večerka, se účastníci věnovali didaktickým otázkám výuky staroslověnského jazyka, úvodu do slavistiky aj. a realizaci těchto předmětů na vysokých školách. Během rozsáhlé a mnohostranné diskuse představili jednotliví účastníci setkání svá vysokoškolská pracoviště, na nichž se zmiňované předměty vyučují. Živá diskuse se dotkla otázky časové dotace jednotlivých předmětů, koncepce výuky i úžeji vymezených témat, jako byla např. otázka výslovnosti stsl. fonémů, otázka studijních pomůcek a učebnic a další. Z diskuse vyplynulo, že mezi priority

současné oborové výuky patří zejména podpora historicky, resp. diachronně zaměřených jazykových disciplín. Účastníci kulatého stolu se také shodli, že je vhodné, aby se konala další setkání českých paleoslovenistů, neboť to, které právě skončilo, pomohlo zejména navázat badatelské a kolegiální vztahy mezi domácími paleoslovenisty. Potěšitelné bylo, že vedle

zástupců akademických pracovišť byli také v hojném počtu zastoupeni pedagogové-paleoslovenisté z vysokoškolských pracovišť. ■

FRANTIŠEK ČAJKA,
Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.

RUSKÁ POEZIE 20. STOLETÍ

**Prezentaci nejnovější publikace
Slovanského ústavu AV ČR
pod názvem Ruská poezie
20. století. Recepční, genologické
a strukturně analytické pohledy
uspořádal dne 12. 9. 2007
Ústav světové literatury SAV
v Bratislavě.**

FOTO: GABRIELA MAGOVÁ, ARCHIV SLÚ AV ČR

Kniha vyšla na podzim 2007 jako 22. svazek tzv. nové řady Prací Slovanského ústavu. Publikaci, jež představuje úspěšně završený meziústavní projekt *Ruská poezie 20. století* mezi Slovanským ústavem AV ČR v Praze a Ústavem světové literatury SAV v Bratislavě na léta 2004–2006, představily její redaktorky Helena Ulbrechtová a Mária Kusá. Zmínily historii projektu a krátce představily český a slovenský výzkum v dané oblasti. Za určité unikum považují fakt, že kniha je jedinou českou týmovou prací k danému tématu od roku 1964, kdy vyšla pod vedením Zdeňka Mathauseira kolektivní publikace *Sovětská literatura II (Ruská poezie)*.

Sborník obsahuje patnáct rozsáhlých studií od dvanácti autorů z České a Slovenské republiky a reprezentuje velkou část současných českých i slovenských literárněvědných výzkumů věnovaných ruské poezii. Autoři sborníku se narodili v rozmezí od 30. do 70. let 20. století a zastupují zároveň i různé koncepce výzkumu.

V jednotlivých studiích převažuje hledisko interpretačně-analytické, část studií je zaměřena na receptivně-translatologickou problematiku. Předmětem studií jsou buď určité básnické osobnosti a jejich funkce v kontextu vývoje ruské literatury, žánrově-strukturní klasifikace jednotlivých básnických textů či obrazná a rytmická složka vybraných poetických textů. Nechybí ani metodologicky orientované studie.

Autoři se věnují textům A. Achmatovové, A. Bělého, V. Chlebnikova, S. Jesenina, A. Bloka, V. Majakovského, E. Čegrincevové, G. Oboldujeva, P. Antokolského, J. Jevtušenka, V. Vozněsenského, B. Achmadulinové, J. Moricové, V. Vysockého, B. Okudžavy, A. Tarkovského, J. Brodského, G. Ajgiho, G. Sapgira, I. Cholina aj.

Kniha má sloužit primárně české a slovenské vědecké veřejnosti, je ovšem vhodná i jako doplňující a rozšiřující materiál pro vysokoškolské studenty slavistických a východoevropských studií.

Studie jsou psány česky a slovensky a doplněny cizojazyčným resumé. Sborník obsahuje i biografické a bibliografické údaje o jednotlivých autorech.

Ředitel Ústavu světové literatury SAV doc. Adam Bžoch poděkoval Slovanskému ústavu za finanční podporu projektu a vyjádřil naději, že se v budoucnu spolupráce mezi oběma ústavu ještě dále rozšíří na platformě stávající podepsané meziústavní dohody *Ruská literatura v evropském kontextu*. V jejím rámci chtějí oba ústavy nalézt společný průnik mezi úzce oborově pojatou literárněvědnou slavistikou a moderními trendy obecné evropské literární vědy. ■

HELENA ULBRECHTOVÁ,
ředitelka Slovanského ústavu AV ČR, v. v. i.

**Publikaci,
která představuje
úspěšně završený
meziústavní projekt,
představily její
redaktorky Helena
Ulbrechtová (vpravo)
a Mária Kusá.**

INOVACE V REGIONECH ANEB PŘÍLEŽITOST I VÝZVA

FOTO: MARKÉTA PAVLÍKOVÁ, ARCHIV AUTORKY

Závěrečná konference evropského projektu ProAct (Practical Regional Research and Innovation Policy in Action – the Efficient Tools for Regional Catching-up in New Member States), který se zabývá problematikou regionální inovační a výzkumné politiky v kontextu úsilí o vyrovnání ekonomické úrovně „starých“ a „nových“ členských zemí EU, se konala letos 20. září v Praze.

Na nejvyšší úrovni je dnes u nás regionální inovační politika v Jihomoravském kraji, jehož centrem je město Brno.

Projektu se účastní výzkumné instituce a regionální inovační či rozvojové agentury ze čtyř „tradičních“ (Dánsko, Nizozemí, Rakousko, Velká Británie) a čtyř „nových“ zemí EU (Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovensko). Česká republika je zastoupena Jihomoravským krajem – Jihomoravským inovačním centrem – a inovační výzkum reprezentuje Kabinet pro studium vědy, techniky a společnosti při Filosofickém ústavu AV ČR. Více o projektu viz <http://www.proact-network.net>.

Problematika regionů se dostala do centra pozornosti ekonomických a inovačních analýz poměrně nedávno. Vedly k tomu praktické i teoretické důvody. V ekonomické realitě druhé poloviny minulého století se začalo ukazovat, že velmi dobré ekonomické a inovační výkony se často soustřeďují do geografických oblastí, regionů, které se mohou prokázat hustou sítí výrobních, výzkumných a školských institucí spolu s rozvinutými službami, zprostředkovatelskými a obchodními organizacemi, které spolu vzájemně intenzivně komunikují. Inovační teorie pak v této době opustila lineární model inovací (inovace jako jednosměrný sled aktivit vycházející buď z výzkumu či z potřeb trhu) ve prospěch modelu nelineárního, postaveného na vzájemných interakcích

a zpětných vazbách jednotlivých aktérů i fází inovačního procesu. Inovace je v nelineárním modelu chápána především jako institucionalizovaný proces učení.

Interakce a komunikace přinášejí podněty a inspiraci. V tomto smyslu má prostředí regionu nepopíratelné výhody: interakce jsou nejen četnější, ale také plnější, „hlubší“, efektivnější. Regionální aktéři sdílejí společné zkušenosti, zvyky, často i hodnoty. Sémantické problémy v komunikaci jsou minimální a transakční náklady nízké, snáze se uplatňuje i odpovědnost a důvěra. Navíc společná zkušenost posiluje schopnost vyrovnávat se s nejistotami inovačního procesu.

V inovačních produkcích se vynakládá velké úsilí, aby se přišlo s něčím jedinečným, unikátním, co se obtížně napodobuje. Prospěšné zde může být regionálně či lokálně vázané implicitní vědění (tacit knowledge), které je velice těžké kopírovat. Čím více je produkce založena na znalostech, tím významnější je prostorová blízkost – inovacím a znalostní produkci velmi prospívá možnost intenzivních plnohodnotných lidských interakcí, které vytvářejí stimulační prostředí – u běžné industriální výroby tato konotace není zdaleka tak významná.

Ve výzkumu a inovacích nestojí problém regionální (jako svým významem omezené) versus světové; neplatí zde vztah metropole a provincie. Regionálním se nemíní omezený regionální trh, ale valorizace příznivého faktoru prostorové blízkosti v inovačních aktivitách. Silicon Valley či Cambridge a Oxford jsou také regiony; světové výkony se rodí v silných regionech s vysokým „inovačním napětím“ (hotspots).

Regiony ale představují velkou výzvu i z „opačného“ hlediska – z hlediska úkolu pozvednout sociálně-ekonomicky méně rozvinuté oblasti – za vydatné pomoci výzkumu a inovací. Evropská unie přikládá tomuto aspektu mimořádný význam. Vždyť samotné Strukturální fondy EU, od nichž si český výzkum i inovační systém tolik slibují, jsou především nástrojem regionální politiky, a nikoliv přímým nástrojem podpory národních soustav vzdělání, vědy a inovací, jak jsou někdy mylně chápány.

V České republice je regionální inovační politika relativně novým instrumentem, tak jako u nás mají krátkou historii samotné regiony. Byly přijaty základní dokumenty inovační politiky na národní úrovni, vytvořena síť regionálních rozvojových agentur, většina krajů vypracovala své regionální inovační strategie. Realita politik je však přirozeně rozdílná podle dostupných výzkumných a inovačních kapacit a postojů jednotlivých krajských samospráv.

Zřejmě nepopiratelnou skutečností je, že na nejvyšší úrovni je dnes u nás regionální inovační politika v Jihomoravském kraji. Kraj i město Brno učinily z podpory znalostní a inovační ekonomiky osu regionální ekonomické strategie. Prudký vzestup – kvantitativní i kvalitativní – zaznamenává brněnské vysoké školství a působí zde četné výzkumné ústavy. Město a okolí těží i z výhodné geografické polohy. Úspěšně se rozvíjí činnost Jihomoravského inovačního centra, jež vzniklo na základě doporučení 1. verze regionální inovační strategie v roce 2003.

Se specifickými problémy se potýká Praha. Jako region je ekonomicky mimořádně úspěšná, ale úspěch může být i na překážku – v tomto případě souvisí s nižším tlakem na inovace. Do Prahy proudí kolem 40 % národních výdajů na výzkum a vývoj, velké instituce však často mívají sklon k autarkii a setrvačnosti. Partneři projektu *ProAct* z Vídně na workshopech upozorňovali, že v obdobné situaci byla Vídeň počátkem 90. let, také velmi úspěšná, např. v turistice a gastronomii. Ale mj. i v souvislosti s novou konkurencí Prahy a Budapešti postupně nabylo převahy přesvědčení, že v rámci úsilí o zvý-

šení konkurenceschopnosti je nutno vsadit na dlouhodoběji udržitelnou strategii podpory znalostně intenzivní ekonomiky. Dnes Vídeň uplatňuje nejrůznější programy a nástroje regionální inovační politiky a patří v inovačních a znalostních aktivitách v Evropě ke špičce.

To je jeden z hlavních cílů *ProActu*: umožnit různým aktérům regionální inovační politiky z nových členských zemí EU hlouběji se seznámit s inovační politikou regionů tradičních členských zemí. Přitom v *ProActu* jsou tradiční členské země zastoupeny těmi nejvyspělejšími regiony. Jde o velkou příležitost i výzvu: umožňuje poznat tu nejvyspělejší praxi, na druhé straně ale klade velké nároky na tvořivost při pokusu implantovat zralé postupy do ne zcela zralého prostředí.

Na pražské konferenci se diskutovaly hlavní poznatky i zamýšlené hlavní produkty (publikace) projektu. Podpora učení z „nejlepších postupů“ vyspělých regionů má mít podobu jak teoretické analýzy dané problematiky, tak sady případových studií o jednotlivých regionech. Vytváří se rovněž soustava benchmarků/indikátorů, pomocí nichž by bylo možno specifikovat stav regionální inovační politiky v jejich klíčových dimenzích (formování strategie, realizace strategie a projektové aktivity). *ProAct* vychází z teoretického modelu regionální inovační politiky jako stálého cyklického procesu učení; tento princip může být uplatněn i na samotný *ProAct*: pro jeho účastníky je to především podnět k dalším vzdělávacím, výzkumným i realizačním aktivitám. ■

JIŘÍ LOUDÍN,

*Kabinet pro studium vědy, techniky a společnosti
při Filosofickém ústavu AV ČR, v. v. i.*

Závěrečnou konferenci ProAct zahájil Adolf Filáček, vedoucí Kabinetu pro studium vědy, techniky a společnosti při FLÚ (vpravo). Poté s příspěvkem vystoupil odborný konzultant pro inovační politiku Pavel Komárek.

FOTO: GABRIELA ŠTEFÁNKOVÁ, ARCHIV SSC

PROMĚNY MÝTU ANEB NEJEN O HUSITSTVÍ 1

Husitství je období našich národních dějin vyzdvihované i zatracované více než kterékoli období jiné. Jeho chápání historiky a jeho společenské oceňování prošlo proměnami, které jsou dnes znovu předmětem zkoumání ve snaze dobrat se hlubší skutečnosti. O některých otázkách těchto proměn hovoří prof. Petr Čornej (Literární akademie, Praha).

Ve své úvaze o proměnách husitského mýtu, přednesené na nedávném setkání historiků zaujatých 19. stoletím, jste naznačil, že pochopit a vyložit minulost se staletým odstupem není téměř možné. Nicméně se toho historikové dopouštějí s nadějí, že v onom tak vzrušujícím dobrodružství, jímž je objevování a stavba obrazu té či oné doby, přece jen najdou střípek „pravé“ minulosti a snad i záblesk poznání jejího ducha.

Jak se v tomto smyslu liší práce dnešního dějepisce od úsilí stejně zaměřených badatelů doby starší a proč s příchodem osvícenství „utichl šum andělských křídel“, jak jste se o tom zmínil ve své přednášce Zrození husitského mýtu: problém optiky?

Nejprve se vyslovím k rozdílu mezi prací současných historiků a jejich předchůdců. Z čistě „řemeslného“ hlediska bychom výraznější odlišnosti mezi badateli sklonku 19. století a počínajícího 21. století asi nenalezli. Zato se zásadně změnil a rozšířil okruh otázek, které historik pramenům klade, i optika, s níž prameny interpretuje. Pro současné badatele je příznačná snaha o mezioborový přístup, jenž umožňuje zasadit dílčí zjištění do širšího kontextu, vyjevujícího leckdy překvapivé a netušené souvislosti. Pro historika-medievistu se jako plodná ukazuje například součinnost s dějinami umění, filologickými disciplínami, archeologií, etnologií i dalšími vědami. K nejnáročnějším úkolům náleží poznávání mentality středověkých lidí, způsobu jejich uvažování i životního stylu. Do určité míry je to návrat k výzvě, s níž vyrukovala, ale na jejíž naplnění nestačila kulturní historie přelomu 19.–20. století. Spolu s tímto trendem se opětovně uznává nezbytnost pochopit a docenit středověkou religiozitu jako určující faktor dobového myšlení a citění.

Tím se dostávám k druhé části otázky. Právě náboženskému rozměru života středověkého člověka nevěnovala až donedávna moderní nekonfesijní historiografie patřičnou pozornost. Kořeny tohoto jevu jsou ovšem starší a sahají až do závěru 18. století, kdy se v rámci převratných civilizačních změn zrodila moderní evropská věda budovaná na přísně racionalistických základech. Ta „šum andělských křídel“ slyšet nechtěla, neboť Boha fakticky odvrhla a na jeho místo postavila lidský rozum. Od času osvícenství se tak zvolna prosazovala

představa, že lidský rozum je nejdokonalější realitou, schopnou pochopit i vyložit svět v celé jeho složitosti, určit budoucí směřování lidské společnosti i vysvětlit dějiny. Svým způsobem to byla a je pýcha, s jejímiž projevy se setkáváme stále, a to nejen v historiografii.

Nový pohled na husitství, který přineslo 19. století, výrazně ovlivnil, ne-li vytvořil František Palacký ve svých Dějinách národu českého. Do jaké míry vycházel ze starých textů a jak se v jeho postoji projevila jeho „změna optiky“?

Palacký byl komplikovanou osobností, podle mého mínění největší Čech 19. století, génius, jehož myšlení čerpalo z mnoha zdrojů. Osvícenský racionalismus, který jsem charakterizoval v odpovědi na předchozí otázku, byl pouze jedním z těchto pramenů. Palackého však silně formovala i rodinná náboženská tradice, příslušnost jeho předků k Jednotě bratrské. Když se Františkovi rodiče nemohli po vydání tolerančního patentu přihlásit k bratrství, přijali augšpurskou konfesi, tedy fakticky luteránství. Pro Palackého tak bylo husitství, které vnímal jako součást reformace, již od mládí hodnotou, dá se říci, téměř posvátnou. Podíváme-li se do jeho *Každodenníčku*, do dalších záznamů, které si vedl, i do prvních historických prací, které publikoval, zjistíme, že pozitivní obraz mistra Jana Husa a husitů měl hotový už jako dospívající mladík. Následným dlouhodobým, desítky let trvajícím studiem pramenů korigoval své názory už jen částečně, přesněji řečeno ve zpřesňující faktografické rovině, nikoliv v rovině koncepce či hodnocení. Přitom Palacký prozkoumal prameny k dějinám husitství v takovém množství jako nikdo před ním, i když úplně všechny zvládnout nemohl. Některé nebyly ještě známe, avšak především jejich rozsah přesahuje i pracovní kapacitu génia.

Z toho, co jsem uvedl, plyne, že Palacký byl názorově mimořádně pevnou osobností, měl svůj strukturovaný a hierarchizovaný hodnotový systém, který v podstatě po celý život nezměnil. Své hodnoty nepouštěl, neustupoval od nich, což je z hlediska lidského, občanského i politického obdivuhodné, ba neváhám říci imponující. Právě proto mu dělalo potíže působit v praktické politice, např. na půdě říšské rady. Nebyl totiž schopen politikaření a politických handlů.

Jak se stalo, že společnost 19. století, které bylo přisouzeno žít v době vítězství rozumu, rozvoje průmyslu, objevů vědy, odmítnutí Boha, ale také v čase romantického putování neskutečnými krajinami duší citlivých a jemných, jako byla duše Máchova – jak se stalo, že lidé této doby našli v obyvatelích středověku, v husitech, své přímé předky, vzory, nositele mravnosti a národního cítění?

Tady je třeba uvést, že František Palacký provedl zásadní obrát v pohledu na národní minulost tím, že napsal *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě* tak, jak je napsal: učinil husitství největší dobou našich dějin. Osvícenci, josefinisté, katoličtí kněží i šlechtiči, tedy společenská elita, mezi níž se Palacký od studentských let pohyboval, hodnotili husitskou epochu veskrze negativně. Husitství považovali za projev středověkého náboženského fanatismu, nedůstojného moderního člověka. Ten byl vyznavačem náboženské tolerance a husité i jejich protivníci byli pro něho nepřijatelní svou netolerancí. Musím ovšem jedním dechem dodat, že toleranci jako hodnotu programově vyzdvihlo teprve osvícenství...

Katoličtí vlastenci pak husitům neodpouštěli, že nábožensky rozštěpili český národ, ostatní katolíci zase hleděli na husitství prismaticem protireformační tradice. Palacký ale do Čech přišel z jiného prostředí, předurčen rodinnou tradicí a vzdělán na evangelickém lyceu v Prešpurku. Proto byl jeho pohled jiný než

mínění většiny vzdělanců v pozdně osvícenské, raně romantické či biedermeierovské Praze, která si na jeho velký romantický obraz husitství jako heroické dějinné epochy zvykala jen pomalu.

Palackého pojetí husitství se prosazovalo postupně, naplno až v 60. letech 19. století, a to nikoli pouze jeho zásluhou. Bylo by naivní očekávat, že v Čechách tenkrát žilo množství lidí, kteří přečetli všechny svazky Palackého *Dějin*. Historikovy poznatky, myšlenky a koncepci popularizovali, jak již to bývá, hlavně politikové, novináři a umělci, kteří je pochopitelně zjednodušovali, popularizovali, a tím nutně zkreslovali. Husitské díly Palackého *Dějin* vyšly na přelomu 40. a 50. let 19. století, v atmosféře doznívající revoluce a v následném období zmaru velkých nadějí nadlouho pohřbených Bachovým neoabsolutismem. Etnicky česká společnost se jich však chopila až po politickém uvolnění na počátku 60. let, kdy v Palackého *Dějinách* objevila svou velkou minulost, kterou do

té chvíle postrádala. Náhle mohla obdivovat své předky, hrdinné a pokrokové husity, s nimiž se ráda ztotožnila a za jejichž následovníky se neváhala prohlásit. Nastal tak dvojí pronikavý posun. Na jedné straně tu byl evangelík Palacký, který vytvořil vědecky zdůvodněný pozitivní obraz Husa a husitství, na druhé straně jazykově česká pospolitost, z více než devadesáti procent matrikově katolická, jež Palackého pojetí husitského demokratismu vztáhla v době formování občanské společnosti k sobě samé. Poněkud zkratkovitě tak promítala vlastní ideály do vzdáleného 15. století. Tyto posuny si tehdy málokdo uvědomoval.

Míra identifikace s husity byla až překvapivá. V časech masového táborového hnutí, zahájeného v letech 1867–1868, se hojně navštěvovaná shromáždění často konala na místech spjatých s událostmi husitské historie, nad hlavami účastníků vlály prapory s husitským kalichem a chorál *Ktož jsou boží bojovníci*, v tehdejší variantě *Kdož jste boží bojovníci*, se stal doslova hitem, který s písní *Kde domov můj* zahajoval nebo zakončoval tyto vyhraněné politické akce, prosazující především státoprávní požadavky. I označení *táborové hnutí*, případně *tábory lidu*, je odvozeno od husitského Tábora. Navrhl jej mladičský historik Jaroslav Goll a zpopularizoval novinář Karel Sabina. Nahradili tak anglické slovo *meeting*, pokládané za nečeské, zatímco slovo *tábor* prozrazovalo vazbu na bojovou a vítěznou husitskou minulost.

Iniciála zachycující kostnickou hranici je nejstarším vyobrazením upálení Mistra Jana Husa. Martinická bible, 30. léta 15. stol.

Husité bojují s nepřátelským vojskem, rukopis Starého zákona kolem roku 1440.

Alespoň jedné závažné stránky husitství bych se ráda dotkla. Jaký je názor dnešního historika na onen spor, který vzplanul mezi věřícími „pod jednou“ a „pod obojí“? Mohl prostý lid chápat, oč se tady jedná?

To je jeden z klíčových problémů studia husitské epochy. Samozřejmě existovaly propastné rozdíly mezi učeným knězem a prostým venkovským věřícím, který byl negramotný a ani do kostela nechodil pravidelně. Husitští kněží a kazatelé měli proto velmi obtížný úkol, když hodlali své reformní snahy uvést ve známost a získat pro ně podporu nejšířších vrstev. Samotný fakt, že to dokázali, ovšem naznačuje, že dovedli lidi oslovit a strhnout. Míra porozumění husitskému programu v širokých vrstvách obyvatelstva však byla nepochybně rozdílná. Mistr Vavřinec z Březové, slavný husitský kronikář, vyčítal tábořským kněžím, že předkládali prostým venkovanům teologické subtilnosti, které venkované nemohli pochopit. Obdobně se na tuto otázku díval Petr Chelčický, dobře znalý poměrů na jihočeské vesnici. V revolučních letech nepotkal jediného prostého člověka, jenž by rozuměl sporům o svátost oltářní, tedy problematice transsubstanciacie a remanence, o níž vedli katolíci i husitští teologové vášnivé spory. Obecně vzato však byla religiozita v husitských Čechách zjevně hlubší než v okolní Evropě. Jinak bychom husitství obtížně vysvětlili.

Tak zvaný lid je významným činitelem nejen našich dějin. Jak vnímalo tuto společenskou vrstvu doby husitství starší dějepiscevtví a jak ji vidělo 19. století?

To není otázka pro jeden rozhovor, ale na knihu. Pojem *lid* v souvislosti s husitstvím se objevuje v textech historiografické povahy už od 15. století. Tehdejší rene-

sanční humanisté, ale i příslušníci tradičně orientované inteligence a šlechtici vnímali pojmy *populus* nebo *vulgus* s určitým despektem, někdy přímo jako „ulici“, kterou lze ovládat hesly a která se dá poměrně snadno strhnout k akci. S podobnou prezíravostí se setkáváme i dnes u řady konzervativních politiků a novinářů.

V 19. století převažoval jiný pohled. Tehdy byl lid naopak takřka zbožněn. Vyplývalo to z romantického chápání vesnického lidu jako nositele mravně čistého života, zatímco moderní průmyslová civilizace, reprezentovaná městem, byla často nahlížena jako problematická, ne-li mravně rozvrácená. Ve skutečnosti šlo o aktualizaci dávného stereotypu, obsaženého už v Bibli, kde je založení prvního města dílem bratrovraha Kaina. Antika, středověk i raný novověk toto schéma převzaly. Město je prostorem hříchu, nemravnosti a zločinu, zatímco prostý život, rytmizovaný zemědělskou prací od slunka do slunka, je v souladu s přírodou, respektive s Bohem.

Prudké změny, které přineslo 19. století, tuto představu aktualizovaly i absolutizovaly. Venkovský lid byl pro romantiky i realisty nejen nositelem mravních, ale i národních hodnot. To on je solí i duší národa, protože takzvané vyšší společenské vrstvy se už rodné hroudě vzdálily. Ve druhé polovině 19. století se v reakci na nástup individualistických směrů ve filozofii a umění i na překotný rozvoj průmyslové civilizace setkáváme v českém a moravském prostředí s celou řadou významných počínů, jejichž smyslem bylo vyzvednout venkov jako strážce a uchovatele tradičních hodnot. Stačí připomenout pražskou Národopisnou výstavu roku 1895 a zdůrazňování regionálního svérázu Chodska, Českomoravské vysočiny, Podještědí, západního Podkrkonoší, Slovácka i jiných oblastí, jak je známe z knih Terézy Novákové, Karoliny Světlé, Karla Václava Ráise, Aloise Jiráska, Jindřicha Šimona Baara i dalších autorů. Tato tendence ovšem souvisela i s pocitem oslabení národní jednoty, ohrožené nejen moderním individualismem, ale také sociálním a následně též politickým štěpením. Národní kolektiv, jehož jádrem je prostý lid, stojí v tomto pojetí proti jednotlivcům, kteří dávají přednost svým omezeným zájmům a svému individuálnímu prospěchu i štěstí. (Pokračování)

SYLVA DANÍČKOVÁ

NOVÉ PROBLÉMY A PERSPEKTIVY STATISTICKÉ INFERENCE

Centrum Jaroslava Hájka pro teoretickou a aplikovanou statistiku na Technické univerzitě v Liberci a na MFF UK v Praze pořádalo první zářijový týden t. r. workshop Robust and Nonparametric Statistical Inference. V příjemném prostředí Mezinárodního centra pro duchovní obnovu v Hejnicích se sešlo 63 vědců, aby se podělili o poznatky v oblasti statistické inference zejména v oblasti robustních a neparametrických statistických metod. Mnozí z těchto účastníků z celé Evropy i USA patří mezi špičkové odborníky v oblasti metod matematické statistiky.

A kce navázala na tradici předchozích workshopů *Perspectives in Modern Statistical Inference I–III*, které se konaly v letech 1998, 2002, 2005 ve spolupráci s dalším partnerským pracovištěm Centra J. Hájka, Institutem matematiky a statistiky Masarykovy univerzity v Brně. Ze skutečně inspirativních přednášek bylo patrné, že matematická statistika je vskutku živý obor, který reaguje na stále živější poptávku po kvalitním a zároveň rychlém zpracování dat. Více než kdykoli v minulosti se dnes pracuje s velkými datovými soubory s komplikovanou strukturou, což přináší stále nové výzvy pro metodologickou i výpočetní oblast statistiky.

Mezi mnoha jinými zmiňme např. příspěvek prof. Sena (USA) s aplikacemi v genetické oblasti, dále sugestivní příspěvek prof. Stuteho (SRN) inspirovaného zpracováním dat z komplexních marketingových průzkumů či příspěvek prof. Pavlopoulose (Řecko) zabývající se statistickým modelováním dešťových srážek. Z čistě metodologických příspěvků jistě zaujala přednáška prof. Kagana (USA), která se dotýkala některých fundamentálních výsledků statistické teorie, dále neotřelý přístup prof. Daviese (SRN) k neparametrické regresi či nový přístup k odhadům založený na po-

řadích prezentovaný prof. Pandaveinem (Belgie). Dopolední přednášky zvaných řečníků pak odpoledne doplnily kratší příspěvky a nedělní večer byl věnován také posterům, u kterých se nezvykle živě diskutovalo. Přednášky zvaných řečníků budou publikovány ve zvláštním čísle časopisu *Applications of Mathematics* po připraveném recenzním řízení.

Pořadatelům (a zde patří dík zejména liberecké části Centra Jaroslava Hájka) se podařilo vytvořit velmi přátelskou a neformální atmosféru, která podnítila řadu zajímavých diskusí. K upevnění a rozvinutí spolupráce zejména mezi Belgií a ČR přispěl také již tradiční čtvrtý ročník pražsko-bruselského semináře, kterému byl věnován první den workshopu. Velkým příslibem do budoucna se také stala účast více než 20 mladých vědců (do 30 let) z Belgie, ČR, Německa, Malty, Polska, Švédska a Turecka, které povzbudilo setkání s autory věhlasných monografií a článků a inspirovalo v další práci. ■

MAREK OMEJKA, JAN KALINA,
Centrum Jaroslava Hájka
pro teoretickou a aplikovanou statistiku

**Kláster v Hejnicích,
kde se mezinárodní
workshop
o matematické
statistice
uskutečnil.**

FOTO: MARTIN SCHINDLER, ARCHIV MFF UK

JAK VYLOUPNOU

Akademikům patří tři zámky, dva v Čechách, jeden na Moravě. Mají odlišné možnosti, obsah, vlastnosti. Zámek v Nových Hradech na česko-rakouském pomezí se stal domovem Biologického centra a slouží vědě po celý rok. Třešť leží v krásné krajině, ale je daleko od Prahy a objekt není tak půvabný, zatímco nedaleké Liblice obklopuje poměrně fádňi krajina, ovšem zámek je skvostný. Tedy, kdysi byl a nyní, po dlouhé a náročné rekonstrukci, opět je.

V pohádkách to mají stavitelé snazší – nepotřebují nejruznější povolení ani těžkou techniku.

Rekonstrukce zámku, který se pomalu měnil v ruinu, rozhodně nebyla snadnou ani levnou záležitostí. Jak se Alliprandiho „perla“ vyloupávala z ošklivé omšelé skořápky, nám přiblížil Ing. **Lubomír Dudek**, který měl zařízení AV ČR, tedy i zámky na starosti.

Slavnostním otevřením Konferenčního centra AV ČR v Liblicích 6. září t. r. se nesla i rovina nostalgických vzpomínek na zašlé časy, kdy hosty spojovaly mj. „pyžamové“ fronty na společné sociální zařízení, na bujaré koupání v jezírku či na mouchy a odér od blízkeho vepřína, který podtrhoval provinční ráz místa.

Nyní má zámek vedle krásné tváře i moderní duši a je vybaven podle současných nároků špičkovou konferenční technikou. Oprava liblického sídla začala v roce 2000 a jako ve správné pohádce trvala sedm let...

Zámek ve značně zchátralém stavu jsem převzal v roce 1999. Nic v něm nebylo v pořádku, nic nefungovalo, úroveň odpovídala tak dvacátým letům minulého století. Nastala otázka, co dál. Pokoušeli jsme se najít nějakého partnera ke spolupráci, intenzivně se jednalo s Českou centrálou cestovního ruchu, která měla velkolepý plán pod záštitou UNESCO na zřízení okruhu po středoevropských zámcích. Záměr ztroskotál na zajímavém problému – zámek se nejenom nedal zcizit, ale ani jeho část se nedala prodat. Musel by být upraven majetkový vztah, a to nešlo. Nakonec jsme se tedy rozhodli, že budeme chátrající objekt postupně rekonstruovat podle finančních možností. Stavba měla trvat dva roky, ale nebyly peníze, tak se protáhla na let sedm.

V první fázi se opravovala střecha. Barokní krov zámku je nesmírně složitý, neuvěřitelná kruhová konstrukce – středověký tesař byl génius. Jenomže krov byl celý sežraný červotočem. Jakkmile jsme zahájili opravy, bylo nutno spolupracovat s příslušnými kompetentními orgány, především s památkáři. Vzpomínám na krásnou příhodu, kdy jsme s památkáři řešili hlavně vzhled střechy,

kteřá byla původně kryta prejzy, což jsou háky nahoře a dole korýtka. Prejzy se lepí na maltu, která ale ve znečištěném prostředí zkarbonizuje, ztvrdne, zestárne – a rozpadne se. Nenašlo se však jiné řešení než prejzy na střechu vrátit. Jednání se táhlo dva měsíce, památkáři stále přicházeli s nějakými požadavky. Závěrečného jednání se už účastnila i stavební firma, mělo se začít bourat, vše bylo nachystané, vymyšlené, řešily se už jen detaily projektu, podle něhož se měly prejzy vracet. Ačkoli Liblice patří pod střední Čechy, přítomen byl i Ing. Žižka z pražského střediska památkové péče, který listoval v bichličce, debaty se neúčastnil, najednou vytáhl z kapsy zvětšovací sklo a začal studovat malinkou rytinku. A na ní střecha zámku prejzy neměla. Přestože jsem oponoval, že prejzy jsou tu nejméně z 19. století, on trval na svém, že původně byly bobrovky, a my je musíme použít také. Nechtěli jsme se s památkáři přít, takže jsme museli všechno přeorganizovat, odřící cihelně objednané prejzy a domluvit dodávku bobrovek. Dokončené dílo nám však potvrdilo, že nebude dokonale fungovat. Stalo se přesně to, co Alliprandi věděl: na normálních budovách jsou obyčejné tašky, ale lepší budovy kryjí prejzy. Středová velká kupole má logicky krokve, jež se rozšiřují, aby vytvořily kužel. Když použijete prejzu, která je plastická, hrany, jež tvoří krokve, se skryjí. Ale my jsme položili ploché tašky, pod nimiž se pochopitelně hrany vykreslily...

Velkou investicí byla i přestavba staré čmoudicí a smrdící kotelny na uhlí na moderní plynové zařízení, které neznečišťuje okolní prostředí.

Představy a požadavky na stavbu se měnily a postupně vyvíjely, nicméně zásada, že se zřídí hotel a školicí středisko na vysoké úrovni, se dodržela.

Ocitli jsme se tedy již pod novou střechou. Dalo by se říci, že střední „tubus“ zámeckého objektu vlastně skrývá nejdůležitější „orgány“ konferenčního centra. Za „mozek“ můžeme směle označit moderní konferenční sál ve vrchním patře středového segmentu.

Moderní prvek skloocelového schodiště v barokním objektu plní ryze praktický účel, avšak budí i neobvyklý estetický dojem.

PERLU

FOTO: JANA ŠRÁMKOVÁ, ARCHIV SSC

Původně šest jeho velkých oken prosvěťovalo pouze prázdnou půdu – bylo náročné sem vestavět sál pro stovku lidí?

Ale vůbec ne. Okna logicky vedou k domněnce, že tam mělo něco být. Původní majitelé se asi nikdy nedostali k tomu, aby tam něco postavili. Pátrali jsme ve starých dokladech i u místních lidí, ale marně. Protože jsme počítali se sálem pro sto lidí, museli jsme zesilovat strop. Opatrně jsme okny stěhovali dovnitř 12metrové ocelové traverzy na nový strop, na němž sál stojí. Největší problém bylo vybudovat novou podlahu, jinak šlo o běžnou stavařinu.

Dostáváme se o patro níž, do „srdce“ zámku, do Mramorového sálu. Na rozdíl od předchozí jednoúčelové místnosti je možné prostor využít variabilně. Jaké výhlídky tedy mají valdštejnská vojska na freskách v horní části Mramorového sálu?

Do sálu se může umístit buď středový stůl, kde by mohli sedět např. generálové NATO nebo ministři EU, až takovým nárokům by úroveň vyhověla. Anebo se může vyplnit řadami sedadel pro necelou stovku lidí, kteří mohou sledovat plátno. Jídelnu lze na přednáškový sál přeměnit během půl hodiny. A podle počtu židlí se při propojení obou sálů, případně i dalších prostor, zvýší kapacita konferenčního centra až na 250 lidí.

Podstatnou funkci v organizmu zastává žaludek. Jídlo se podává v přízemí, v bývalé Salle terreně. Právě v tomto prostoru se dříve konaly konference, na něž řada pamětníků s nostalgii vzpomíná.

Současná jídelna sloužila v minulosti jako přednáškový sál, ale neměla příliš dobrou akustiku. Od původního zadání se stále zvyšovala kapacita zámku – stravování lze poskytnout 300 lidem, konference může pojmout až 250 účastníků a takový by měl být výhledově i počet lůžek. Všechny tři sály jsou dnes komunikačně propojeny tak, že se z jídelny můžete

bavit s člověkem, který bude v konferenčním sále. Ulyší nejen hlas, ale uvidí i obličej.

Tento sál je bohatě dekorován nástěnnými malbami. Jak náročné byly restaurátorské práce?

Vše bylo velmi zašlé, zub času se projevil. Není divu, vždyť byl zámek ve špatném stavu. Naštěstí zůstaly malby zachovalé, neoprýskaly, přesto však byla klasická restaurátorská práce nezbytná. Jak dlouho trvala, nelze přesně říci, práce probíhaly podle finančních možností asi tři roky.

Nyní odbočme od historického k hypermodernímu. Asi nejpatrnější je zajímavý prvek ocelového a skleněného schodiště, které také má svou historii. Moderním konferenčním prostorám nesmí podle současných požadavků chybět např. únikové cesty.

Zámek byl navržen podle pravidel vycházejících z tehdejších požadavků. Když rekonstruuje objekt na něco jiného, jste povinni dodržovat pravidla platná v té době. A před sedmi lety, kdy jsme s rekonstrukcí začali, platila jiná pravidla o požární bezpečnosti, která jsme museli dodržet. Jestliže jsme nahoře chtěli postavit sál, musely být zabezpečeny dvě únikové cesty pro případ požáru, jedna vpravo, druhá vlevo.

Schodiště vlevo, které končilo o patro níž, jsme museli prodloužit. Ovšem kamenné schodiště má taky svou historii, původně tam určitě bylo dřevěné, z něhož se nic nezachovalo. Kamenné schodiště tam tedy nepatří, ale na jeho přestavbu nebyly peníze. Navíc jsme jej potřebovali propojit s dalším patrem, tedy pokračovat z kamenných schodů nahoru. Logicky točitým schodištěm, těžko by se uplatnilo cokoli jiného. Měli jsme spoustu návrhů, památkáři chtěli historizující detail, historizující schodiště, dřevo s ozdůbkami, kompletně dřevěné, nikoli kopii, ale něco co by patřilo do barokního objektu. Byl to velký spor, hledali jsme řešení s požadavkem, aby schody nevzaly. Jednoho dne mě při jednání s architektkou

Kamenné schodiště do původního zámku nepatří, to originální, zřejmě dřevěné, se nazachovalo. Po rekonstrukci i nadále stoupají schody nad vchodovou halu, kde vpravo byla nově vybudována recepce, za schodištěm vlevo se hosté dostanou do jídelny.

„Srdce“ zámku, Mramorový sál, už začalo bít pravidelným rytmem konferenčních a vzdělávacích aktivit, jejichž potřebám se dá snadno přizpůsobit uspořádání nábytku.

Zahradní domek se skleníkem je zatím zchátralý, přesto barokně fotogenický.

Kletenskou napadlo, co kdybychom všechny šokovali? Když může stát v Louvru jehlan, proč bychom nemohli vybudovat supermoderní schodiště. Nastaly tisíce starostí, každý náš krok památkáři blokovali, protože s tím nesouhlasili. Ovšem teď se většinou všem přiznání moderního prvku – skloocelového schodiště – v historických prostorách barokního zámku líbí.

Ano, elegantní kroucená ocel a sklo totiž celý prostor odlehčuje a ozvláštňuje. Jako by těm usedlým širokým barokním „bokům“ dodalo taneční pohyb a rotaci, budí nevšední, zajímavý dojem a rovnou hlásí: Tady se něco děje, tady se žije v 21. století...

Sklo musí splňovat přísné bezpečnostní podmínky, vyhovovat požární odolnosti. Dbali jsme na to, aby byly vyřešeny jemné detaily, i šrouby jsou zapuštěné, schované. Ani vyrobít ocelovou spirálu nebyla žádná legrace, byl to zajímavý problém, prvky se vyřezávaly laserem. Železo se napřed zkroutilo a pak řezalo vodním paprskem.

Podotknu jen, že v objektu nyní nechybí ani výtah. Ze středového válce už se ale přesuneme do zámeckých křídél, jež slouží k ubytování hostů. Pro vybavení pokojů jste se snažili využít historických kusů mobiliáře, jež jste zdařile kombinovali s moderními díly podle současných požadavků.

Nábytek, k němuž nebyl za dob komunismu žádný vztah, byl poničený. Zámek se i užíváním Akademií věd stále tak trochu ničil. Stáli jsme před rozhodnutím, zda nábytek odepsat, či ne. Jak posoudit historický mobiliář, když máte židle spravované hřebíky, historickou komodu zezadu zatlučenou hřebíky a dřevotřískou? S ředitelem Ing. Janem Škodou jsme se dohodli na restauraci, část nábytku se použila na opravu jiných kusů... Navíc se zvětšila ubytovací kapacita, takže nábytku stejně nebylo dost.

FOTO: MARINA HUŽVÁROVÁ, ARCHIV SŠC

Důležitým předpokladem moderního hotelu je sociální zařízení u každého pokoje. Dříve měli hosté k dispozici dvě toalety na patře, a vzpomínky na raní fronty vyvolávají úsměvy.

Základní princip, že do každého pokoje nebo apartmánu vložíme sociální zařízení – v objektu, který s ničím takovým nepočítal –, byl obrovský zárok. Vysoké stropy byly nahoře profilované, musely se zmenšit, abychom získali místo na potřebné přístavby, rozvody vody, odpady, kanalizaci. Ale všechno se vešlo, jednoduché to však nebylo.

Ubytovací kapacita by nemohla být dosažena, kdyby se nevyužil Čestný dvůr před zámkem; ve zrekonstruované části už se bydlí, naproti pokračují stavební práce, uprostřed se zelená čerstvá tráva. Jak je to se zámeckou zelení?

Příjezdní prostor, slavnostní dvůr, prošel zásadními terénními úpravami, jejichž součástí bylo vložení spousty rozvodů, ty historické byly zničeny. Pod trávníkem vede nová voda, elektřina i kanalizace. Dendrologický průzkum ukázal, že buksusy podél středové cesty jsou u konce životnosti, a tak se musely vyměnit za nové. Navezli jsme novou ornici, máme automatické zavlažování.

Na zahradu za zámkem se názory zatím různí, asi by měla mít barokní úpravu. Akademie je omezena penězi, a tak nemůžeme vyhovět maximalistickým představám. Zatím jsme v parku udělali podstatné věci, zmladili a upravili stromy – jilmy – to je unikát, nasázeli jsme dvě stromořadí lip. Potřebujeme 10–15 milionů korun, aby se park dokončil. Plány jsou zatím otevřené.

Stejně tak otevřený je i prostor za jezírkem, kudy se projde sluneční bránou do obory.

Aby se mohl opravený zámek užívat maximálně a byl atraktivní, musí kromě ubytování a jídla nabídnout i jiné věci. A obora nabízí spoustu možností. ■

MARINA HUŽVÁROVÁ

FOTO: MARINA HUŽVÁROVÁ, ARCHIV SŠC

NA ZKUŠENÉ VE ŠVÉDSKÉM INOVAČNÍM PROSTŘEDÍ

Přestože se centrum v Liblicích slavnostně otevřelo svému účelu teprve v září 2007, jeho jméno nese vzdělávací projekt zaměřený na inovace už od roku 2006. Centrum inovačního vzdělávání Liblice (CIVL) je jednou z prvních projektových vlašťovek Střediska společných činností AV ČR (viz AB 4/2006).

Klade si za cíl seznamovat frekventanty s možnostmi, jež jim skýtá inovační prostředí, naučit je psát projekty k čerpání grantů, umožnit jim kontakty mezi sebou i se zahraničními partnery. Však také u zrodu CIVL, který je realizován v rámci opatření 4.2 JPD 3 a finančně jej podpořil ESF, stála mezinárodní aktivita. Na projektu se partnersky podílejí Asociace inovačního podnikání ČR, České inovace, s. r. o. (CI4GM) a švédská firma VINNOVA. Vzdělávání je zaměřeno především na malé a střední podnikatele, na odborné pracovníky a zastupitele působící ve státní správě a samosprávě, ale otevřeno je také novinářům, manažerům výzkumných týmů či institucí, doktorandům i vysokoškolákům. Program *Inovace ve vzdělávání o inovacích*, připravený speciálně pro projekt CIVL, sestává ze společného bloku pro všechny cílové skupiny a z bloku speciálního s moduly pro konkrétní cílové skupiny (viz www.civ-liblice.cz).

Protože se však jedná o projekt mezinárodní, hrají důležitou úlohu švédští partneři, kteří přibližují severskou cestu k inovacím, jejich zkušenosti s financováním inovačního podnikání, se zakládáním spin off firem a podnikatelských inkubátorů, s propojením vysokých škol s průmyslem. A protože je dávno známo, že nejvíce se člověk naučí přímo „v terénu“, byli účastníci kurzu motivováni soutěží o studijní cestu do jižního Švédska, aby se seznámili s inovačními podniky a trendy ve Stockholmu, Jönköpingu a Uppsale.

Tam se letos na přelomu května a června vydala skupina nejúspěšnějších účastníků kurzu, která sestávala ze směsi lidí různého věku i postavení, od studentů přes badatele, běžné zaměstnance až po lidi z podnikatelské sféry, mladých i zkušenějších. Pouť začínala ve Stockholmu a někteří účastníci se hned první den nechali inovačně navnadit či inspirovat návštěvou Nobelova muzea s velkou expozicí představující Winstona Churchila nejen jako politika, ale také jako malíře a spisovatele. Prvním společným cílem byla návštěva Královského technického institutu KTH, kde nás Johan Tingsborg seznámil se švédským národním inovačním programem a o zkušenostech s transferem technologií pohovořil Andres Hugnell.

Od univerzitního Jönköpingu nás dělilo mnoho kilometrů, při jejichž překonávání byly posledním viditelným mezníkem grippy jako poučače firmy Saab. Poté jsme jeli do mlhy a jezero Vattern, na jehož břehu ležel cíl

dnešní cesty, se dalo pouze tušit. Už z Prahy jsme všichni znali rektora zdejší univerzity prof. Thomase Anderssona, takže jsme se na seminář dostavili jako staří známí. Přednáškou ho následovala dr. Karin Hellgren Havemose a poté charismatický Piero Formica, který rozproudil zajímavou debatu svou předpovědí brzkého krachu přerozdělování peněz v Evropské unii...

Univerzitní campus využil bývalou továrnu i se zachovaným jeřábem uvnitř pro umístění knihovny, která disponuje moderním vybavením a vsudypřítomnou možností připojení do elektronické sítě, jak nám ukázal náš průvodce Daniel Gunnarsson. Zakládají si tu na mezinárodním prostředí, vše je velmi vzdušné, světlé a elegantní, přesto však mlha a vlhký chlad venku prozrazoval, že se přeci jen nacházíme daleko na severu. Mlha ukrývá i protější budovy ekonomické fakulty, kam se přemísťujeme na druhou přednášku temperamentního Piera Formica. Lisy Jonsson, Magnus Gramming a Andreas Merlando prozradili, že mezi lety 1996–2006 vzniklo ve zdejším Science parku a business inkubátoru 450 nových společností, z nichž je 70 % aktivních déle než rok.

V IVA – Královské inženýrské akademii ve Stockholmu (www.iva.se) – nám Paula Lembke představila princip podpory podnikání v projektu CONNECT (www.connectsverige.se). Univerzitní město Uppsala má poměrně rozlehlý technologický park, ale naše mise nás o bezvýhradné dokonalosti opravdu nepřesvědčila. Naši hostitelé nebyli zcela připraveni a ani zařízení typizovaného domku ve švédském stylu, jež dokázalo udělat z fádni montované stavby příjemný a útulný prostor, výsledný dojem napravit nedokázalo. Vybuzená debata a srovnání možností a zkušeností obou zemí i vzájemné diskuze účastníků studijní cesty však jsou rovněž cenné. Ačkoli společný blok vzdělávacího programu *Inovace ve vzdělávání o inovacích* skončil již letos v červnu, projekt dál pokračuje speciálním blokem a čeká jej 6. 12. 2007 konference v rámci mezinárodní konference *INOVAČE 2007* na Novotného lávce v Praze.

Že se má (a nejen v mládí) jezdit do světa na zkušenou, se dozvíme již v útlém dětství z pohádek, v nichž je ukryta moudrost generací. A jedním z těch, kdo se touto moudrostí řídí, je také projekt CIVL, jehož úspěšní finalisté společného bloku podnikli cestu na zkušenou ke švédským partnerům projektu.

Text a foto MARINA HUŽVÁROVÁ

Uvítání
v Jönköpingském
vědeckém parku

Budova švédské
inženýrské akademie
IVA ve Stockholmu

MEDAILE BERNARDA BOLZANA

FOTO: ARCHIV J. V. OUTRATY

Čestnou oborovou medaili Bernarda Bolzana převzal 24. září 2007 doc. **Jiří V. Outrata**. Nejlepších výsledků dosáhl v oblasti, která se dnes nejčastěji označuje pojmem moderní variační analýza. Obsahuje moderní výsledky dosažené při studiu složitých úloh, jež se vyskytují při řešení praktických problémů: optimalizačních úloh, variačních nerovností a ekvilibrií, které se týkají především nehladkých funkcí a mnohoznačných zobrazení. Začátkem 80. let nastal velký rozvoj subdiferenciálního kalkulu pro nekonvexní funkce a s tím spojená potřeba rozvoje numerických metod pro jejich minimalizaci. V té době začal Jiří Outrata úzce spolupracovat s pozdějším laureátem *Dantzigovy ceny* Claudem Lemarechalem a především s Jochemem Zowe. V průběhu stáže v Bayreuthu stál u zrodu bádání v nové oblasti optimalizace, v tzv. matematických programech s ekvilibriálními omezeními. Ze spolupráce s J. Zowe a M. Kočvarou vznikla monografie *Nonsmooth Approach to Mathematical Programs with Equilibrium Constraints*, která se stala základní referencí pro numerické řešení těchto úloh.

V posledních deseti letech se doc. Outrata věnuje jak výzkumu v oblasti ekvilibriálních úloh, tak i teoretickým základům moderní variační analýzy.

Věhlas si získal především na základě výsledků týkajících se matematických programů s ekvilibriálními omezeními. Určil jednak nový typ selektivních podmínek optimality založený na tzv. Morduchovičově stacionaritě, jednak originální numerický přístup, pomocí kterého se podařilo vypočítat řadu složitých neakademických úloh.

Jiří Outrata se podílí také na pedagogické práci. Vyučoval u nás i v Německu při pobytech u J. Zowe. Od té doby je členem školicího centra (Graduirtenkolleg) při Humboldtově univerzitě v Berlíně.

Jednou z vlastností Jiřího Outraty podle autora laudatia Radima Jirouška je, že když něco dělá, dělá to pořádně. To lze ilustrovat i na jeho sportovní kariéře. Byl členem reprezentačního týmu v jachtingu v olympijské jednoposádkové třídě Finn, stal se mistrem republiky, několikrát zvítězil v československém poháru a v roce 1989 mu byl udělen titul Mistra sportu. Od roku 1987 závodí v kategorii Masters (závodníci nad 40 let), kde se stal třikrát mistrem světa. ■

red

MEDAILE G. J. MENDELA

FOTO: GABRIELA ŠTEFÁNKOVÁ, ARCHIV SSC

Čestná oborová medaile Gregora Johanna Mendela za zásluhy v biologických vědách byla 23. října 2007 udělena RNDr. **Ivaně Macháčkové**. Toto ocenění je spojeno s jejím významným, mezinárodně uznávaným příspěvkem vývojové biologii rostlin a úspěšnou organizační a koordinační činností v rámci domácích i evropské vědy.

Ivana Macháčková absolvovala Přírodovědeckou fakultu UK a na katedře biochemie obhájila magisterské teze. Patnáct let působila ve Výzkumném ústavu rostlinné výroby v Praze, kde se začala věnovat celoživotnímu tématu: výzkumu rostlinných hormonů. Předmětem její kandidátské disertační práce byla degradace indolyl-3-octové kyseliny (auxinu) peroxidázami. V polovině 80. let přešla na ÚEB AV ČR a rozvinula svůj zájem o fytohormony při studiu kvetení rostlin u fotoperiodicky reagujících druhů, jmenovitě merlíku červeného. Později se podílela, zejména svou zkušeností analytika fytohormonů, na studiu somatické embryogeneze a fyziologie stresu. Jejím samostatným tématem bylo zjišťování úlohy melatoninu v endogenním rytmu kvetení, otázka zda hodinový stroj funguje u rostlin podobně jako u živočichů. Celé její vědecké dílo nalezlo svůj odraz ve velmi solidním, pro domácí poměry nadprůměrném, bibliometrickém zhodnocení.

Sametová revoluce uvolnila prostor i pro společenskou angažovanost a organizační schopnosti Ivany Macháčkové. V letech 1999–2007 byla ředitelkou ÚEB AV ČR. „Dobrá ředitelka dobrého ústavu,“ míní autor laudatia Jan Krekule. V téže době byla i tajemnicí a *spiritus agens* České společnosti experimentální biologie rostlin. Po osm let zastupovala české rostlinné fyziology v jejich zastřešující evropské organizaci FESPB (Federation of European Societies of Plant Biology) a v EPSO (European Plant Science Organization), jež prosazuje rostlinářský výzkum jako součást evropské ekonomické a environmentální strategie.

Vyznamenání Ivany Macháčkové představuje i tečku za její vědeckou kariérou. Během náročného pracovního vytížení posledních let se jí podařilo absolvovat bakalářské studium na Evangelické fakultě UK a z vědy odchází za pastorační činností. Věda a víra se rozdělily. „Nezbývá než si přát, aby se naplnila očekávání v nové činnosti, a poděkovat za to, co udělala pro vědecký obor i profesní obec, domácí i evropskou,“ dodává její dlouholetý kolega Jan Krekule. ■

red

Informace ze 37. zasedání Akademické rady AV ČR dne 2. října 2007

Akademická rada projednala tyto nejdůležitější otázky:

Svolala

■ v souladu s čl. 15 Stanov AV ČR XXXI. zasedání Akademického sněmu AV ČR (třetí zasedání Sněmu v pátém funkčním období 2006–2010) na úterý 18. prosince 2007 v 9:30 hodin a navrhla mu tento program:

1. Zahájení, schválení programu zasedání a volba pracovních komisí Akademického sněmu;
2. Zpráva o činnosti Akademické rady za období od XXX. zasedání Akademického sněmu a Závěrečná zpráva o průběhu a výsledcích přeměny pracovišť AV ČR na veřejné výzkumné instituce – V. Pačes;
3. Doplnovací volba do Vědecké rady AV ČR na zbytek funkčního období 2005–2009 (seznam kandidátů rozeslán členům Sněmu s pozvánkou);
4. Návrh na zřízení Biotechnologického ústavu AV ČR, v. v. i. – J. Drahoš;
5. Návrh rozpočtu Akademie věd České republiky a jeho rozpisu na pracoviště v roce 2008 – J. Rákosník;
6. Zpráva Dozorčí komise Akademického sněmu – J. Spížek;
7. Volné návrhy;
8. Zpráva návrhové komise Akademického sněmu, schválení usnesení a závěr zasedání.

Vyslovila souhlas

- se zásadami připravované směrnice o ubytování pro ubytovnu Mazanka a penzion Sedlec,
- s prodejem nemovitosti č. p. 70 v obci Koleč na stavební parcele č. 122 a stavební parcely č. 122,
- s vložením pozemků parc. č. 1039/6, parc. č. 1039/9, parc. č. 1040/2, parc. č. 1041/2 a parc. č. 1047/3 v kat.

území a obci Průhonice vedené Katastrálním úřadem pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště Praha-západ, do vlastnictví Botanického ústavu AV ČR, v. v. i.,

- s přidělením startovacího bytu 2+1 v Praze 6-Lysolejích RNDr. M. Gálovi, Ph.D. (Ústav fyzikální chemie Jaroslava Heyrovského AV ČR, v. v. i.).

Jmenovala

- RNDr. A. Štikovou tajemnicí Rady programu *Podpora projektů cíleného výzkumu*.

Projednala

- návrh metodického pokynu k průběžnému hodnocení výzkumných záměrů a zhodnocení výsledků vědecké a odborné činnosti pracovišť AV ČR.

Vzala na vědomí

- usnesení vlády České republiky ze dne 19. září 2007 č. 1062 k návrhu zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2008 a k návrhům střednědobého výhledu státního rozpočtu České republiky na léta 2009 a 2010 a střednědobých výdajových rámců na léta 2009 a 2010,

■ záměr Střediska společných činností AV ČR, v. v. i., vydávat časopis s podtitulem *Revue Akademie věd ČR pro vědu a umění*,

- návrh předpokládaných výdajů na popularizaci pro rok 2008,

■ informaci o dohodách s distributory softwaru v AV ČR,

- vyjádření k návrhům smluv o výkonu funkcí členů orgánů veřejné výzkumné instituce.

Kolokvia teorie obvodů, systémů a signálů

Oddělení číslicového zpracování signálů a syntézy řeči Ústavu fotoniky a elektroniky AV ČR, v. v. i., Vás zve na přednášky pro zimní semestr 2007–2008. Krátká resumé přednášek zájemci najdou na adrese <http://kolokvia.ufe.cz/> přibližně týden před konáním kolokvia.

13. prosince 2007 – 681. kolokvium

Ing. Jan Čermák, ÚFE AV ČR, v. v. i.,

Slepá separace signálů pomocí časově-frekvenčního maskování

Ing. Martin Plšek, Ph.D., ÚFE AV ČR, v. v. i.,

Metody odhadu spektrální charakteristiky hluku v řečových signálech

17. ledna 2008 – 682. kolokvium

Ing. Martin Vondra, Ph.D., ÚFE AV ČR, v. v. i.,

Použití kepstrálního vokodéru pro zvýrazňování řeči

Ing. Zdeněk Chaloupka, ÚFE AV ČR, v. v. i.,

Analýza poruch řeči dalšími řečovými parametry

Bližší informace: Ing. Petr Horák, Ph.D., e-mail: horak@ufe.cz

Informace z 226. zasedání
Rady pro výzkum a vývoj 12. října 2007**ZÁVAŽNÉ PROJEDNÁVANÉ BODY A ZÁVĚRY
ZE ZASEDÁNÍ****Usnesení vlády ze dne 3. října 2007 č. 1102
k návrhu na odvolání a jmenování členů Rady
pro výzkum a vývoj**

Členem RVV je vždy představitel vysokých škol, což bývá předseda České konference rektorů. Profesoru **Petru Sáhovi**, prorektorovi Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, skončilo funkční období předsednictví v České konferenci rektorů a byl vládou odvolán z funkce člena Rady. Členem Rady se stal nově zvolený předseda České konference rektorů, rektor České zemědělské univerzity, prof. **Jan Hron**. Prof. Sáha pro své zkušenosti a přínos pro výzkum a vývoj byl jmenován stálým hostem Rady.

Operační program Výzkum a vývoj pro inovace

Rada vzala na vědomí předložené materiály a informace o postupu přípravy operačního programu *Výzkum a vývoj pro inovace* (OP VaVpl) s tím, že návrh řešení problémů uvedených v odpovědi ministryně D. Kuchtové premiérovi ze dne 3. října 2007 na jeho čtrnáct otázek byl již výrazně pozměněn navazujícími jednáními, která poté začala probíhat podle povinného principu partnerství. Rada konstatovala, že do přípravy OP VaVpl zasáhla v roce 2007 pouze dvakrát, dne 18. července 2007, kdy předložila MŠMT návrh programu upravený podle připomínek EK ze dne 13. července 2007, který se podle společného prohlášení s ministryní D. Kuchtovou měl stát východiskem pro další práce a jednání. Dále ve dnech 14.–17. září 2007, kdy se souhlasem ministryně Kuchtové byly opraveny hrubé chyby v návrhu operačního programu a jeho prováděcího dokumentu pro audit připravenosti, které mj. vylučovaly většinu regionů z možnosti ucházet se o významnou část prostředků z tohoto programu.

Rada proto odmítla spekulace o převzetí odpovědnosti Rady za přípravu OP VaVpl, která náležela a náleží výlučně řídicímu orgánu – MŠMT.

Rada uvítala zahájení komunikace MŠMT s hospodářskými a sociálními partnery, ke které od 3. října 2007 postupně poprvé v letošním roce dochází s tím, že Rada bude nadále vystupovat jako jeden z partnerů a usilovat o dosažení konsensu, plnit své úkoly stanovené zákonem o podpoře výzkumu a vývoje, zejména v oblasti financování tří operač-

ních programů z výdajů státního rozpočtu na výzkum a vývoj včetně výdajů na udržitelnost OP VaVpl a podílet se na koordinaci tří operačních programů v rámci Koordinačního výboru konkurenceschopná česká ekonomika, popř. jinými schválenými mechanismy.

Rada uložila svým zástupcům v pracovní skupině ERDF a Monitorovacímu výboru dr. Blažkovi a Ing. Janečkovi, aby zastávali její stanoviska, zejména ohledně možnosti výdajů státního rozpočtu na výzkum a vývoj ve vazbě na indikátory aj. tak, jak bylo uvedeno v podkladu pro jednání dne 3. října 2007 *Financování a udržitelnost výdajů na operační program Výzkum a vývoj pro inovace*, a aby prosazovali připomínky uvedené ve stanovisku předsednictva Rady k návrhu OP VaVpl ze dne 2. října 2007.

Rada schválila **Doporučení Rady pro aplikaci Rámce Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací číslo 2006/C 323/01** připraveného ve spolupráci s ÚOHS a pověřila sekretáře Rady, aby seznámil s Doporučeními Rady poskytovatele a příjemce podpory z veřejných prostředků ve výzkumu a vývoji zveřejněním schváleného materiálu na webových stránkách www.vyzkum.cz.

**Vyhodnocení plnění Národní inovační politiky
ČR na léta 2005–2010 v r. 2007**

Na základě usnesení vlády ze dne 7. července 2005 č. 851, kterým vláda schválila *Národní inovační politiku České republiky na léta 2005 až 2010*, byl zpracován materiál, který podává zprávu o splněných, částečně splněných, nesplněných a odložených opatřeních Národní inovační politiky. Materiál byl Radou projednán a schválen a následně bude po vypořádání meziresortního připomínkového řízení v listopadu 2007 předložen vládě.

**Komise pro hodnocení výsledků VaV RVV –
doplňující volby**

Rada požádala svého předsedu Ing. Topolánka, aby na základě výsledků doplňujících voleb jmenoval dalšími členy Komise pro hodnocení výsledků VaV RVV prof. Zunu a prof. Ludwiga.

**Návrh na stanovení odměn za výkon veřejné
funkce členů RVV za rok 2007, zpráva o činnosti**

RVV za rok 2007, zpráva o činnosti GA ČR a návrh na stanovení odměn členů předsednictva GA ČR za rok 2007 a zprávy o činnosti poradních orgánů Rady a návrh na stanovení odměn členů poradních orgánů Rady za rok 2007

Tento každoročně zpracovávaný materiál byl Radou projednán a schválen a následně bude po vypořádání meziresortního připomínkového řízení předložen vládě.

Sekretariátem Rady byl připraven **návrh Statutu a Jednacího řádu Komise pro hodnocení výsledků výzkumu a vývoje**, který Rada na zasedání odsouhlasila. Tyto materiály budou po podpisu předsedy Rady zveřejněny na www.vyzkum.cz.

Rada znovu požádala MŠMT, aby urychleně předložilo **návrh novely nařízení vlády č. 461/2002 Sb. a č. 462/2002 Sb.** tak, aby byly v souladu se závazky ČR sladěny do konce roku 2007 s Rámcem Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací. MŠMT se zavázalo novelu předložit tak, aby vstoupila v platnost od počátku roku 2008.

V současné době není třeba provádět **Novelu nařízení vlády č. 267/2002 Sb., o informačním systému výzkumu a vývoje**. Po přesném a konečném definování systému monitorování výdajů v rámci operačních programů bude potřeba přípravy novely znovu posouzena.

Rada schválila navržený postup řešení, uložila sekretariátu Rady projednat s MŠMT případné změny a úpravy popisů předávaných údajů do IS VaV s ohledem na evidenci mezinárodních projektů v IS VaV tak, aby byla splněna povinnost § 12 a 31 zákona č. 130/2002 Sb. a § 2 nařízení vlády č. 267/2002 Sb.

Rada schválila každoročně do vlády předkládaný materiál **Analýza stavu výzkumu, vývoje a inovací a jejich srovnání se zahraničím 2007** a uložila sekretariátu Rady zaslat materiál do meziresortního připomínkového řízení a po vypořádání připomínek předložit vládě.

Vyřazení výsledků, které nesplňují definici z Hodnocení 2007

Rada schválila seznam neimpaktovaných časopisů, které nejsou „odbornými recenzovanými časopisy“ a jejichž výsledky nebudou zahrnuty do Hodnocení VaV a jeho výsledků 2007, a uložila předsednictvu po vyjádření poskytovatelů seznam dne 19. října schválit.

Rada schválila vyjádření dr. Blažky, předsedy Komise pro hodnocení výsledků RVV, k dopisu prof. Pánka, místopředsedy AV ČR, a požádala předsedu AV ČR o písemné vysvětlení postupu prof. Pánka.

Program výzkumu a vývoje v kraji Vysočina

Ze strany kraje Vysočina, jako poskytovatele podpory, nebyly dodrženy požadavky Evropské komise, které jsou v jejím stanovisku definovány a na základě kterého byla Evropskou komisí podpora posouzena jako slučitelná se společným trhem ES.

Rada odmítla tento materiál označovat jako program výzkumu a vývoje, jak je definováno v § 5 odst. 2 zákona č. 130/2002 Sb., a v tomto předloženém znění se jím dále nebude zabývat.

Rada nedoporučila kraji Vysočina materiál v předloženém vyhotovení vládě předkládat a vládě doporučila materiál neschválit v předloženém znění.

OPRAVA

Redakce *Akademického bulletinu* se všem čtenářům omlouvá za tiskařského šotka, který v minulém čísle AB 10/2007 spolykal zkratky v názvech funkcí Jiřího Velemínského, místopředsedy GA AV (druhá strana obálky) a Jiřího Malého, ředitele SSČ AV ČR (s. 11).

U Ústavu geoniky AV ČR, v. v. i. (s. 13) nám koncovou zkratku veřejné výzkumné instituce záludně přehodil na s. 25 za Vědeckou radu AV ČR.

V popisku k výstavě MEGABOOKS (s. 34) má být správně uvedeno jméno Martin Steiner.

FOTO: TÁNA PERGLOVÁ, ARCHIV CZELO

Martin Petrtýl,
národní expert
z Ministerstva
životního prostředí
na Generálním
ředitelství
pro životní prostředí
Evropské komise

LIFE+ (finanční nástroj pro životní prostředí) je novým komunitárním programem, který konsoliduje dosavadní programy LIFE III a jeho dva hlavní pilíře (LIFE-Nature a LIFE-Environment) a dále programy NGO (podpora nevládních organizací), Urban (podpora udržitelného rozvoje měst) a Forest Focus (monitorování lesů a environmentální interakce). Za celou dobu existence programů LIFE, tedy od roku 1992, bylo spolufinancováno více jak 2750 projektů.

LIFE+ je řízen Evropskou komisí. Žádosti se budou předkládat na národní kontaktní místo (Ministerstvo životního prostředí – www.env.cz), ale hodnocení a výběr projektů se již uskuteční na evropské úrovni v Bruselu (Generální ředitelství pro životní prostředí Evropské komise).

Rozpočet programu LIFE+ činí 2,143 mld. eur na programovací období 2007–2013 a je ze 78 % alokovan na jednotlivé projekty (resp. akce v projektech). Každá členská země EU má podle počtu obyvatel, podle rozlohy země a lokalit významných pro Společenství nárok na tzv. indikativní alokace, které pro ČR na rok 2007 činí 3,71 mil. eur (přes 103 mil. Kč).

Projekty, jež splňují kritéria způsobilosti jiných programů (např. 7. RP, CIP, SF) nebo jsou jimi z nějakého důvodu podpořeny, nemohou získat finanční podporu v rámci LIFE+.

Hlavním cílem programu je přispět k implementaci a rozvoji politiky a právních předpisů Společenství v oblasti životního prostředí, a tím podpořit trvale udržitelný rozvoj na úrovni EU, národní i regionální, a také zajistit implementaci 6. akčního programu pro životní prostředí. Program LIFE+ se skládá ze tří pilířů:

LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost. Jeho hlavním cílem je podporovat rozvoj a realizaci soustavy Natura 2000 a konsolidovat znalosti pro rozvoj a hodnocení politiky Společenství v oblasti přírody a biodiverzity. Specifické cíle pro rok 2007 zahrnují ochranu, monitorování a podporu funkcí přírodních lokalit, divoké flóry a fauny za účelem zamezit ztrátě biologické rozmanitosti. Aktivita, které mohou obsahovat návrhy projektů pro tuto prioritu, jsou např. činnosti spojené s obnovou přirozené funkce určité přírodní lokality.

LIFE+ Politika a správa v oblasti životního prostředí. Smyslem tohoto pilíře je přispět k naplnění

KOMUNITÁRNÍ PROGRAM LIFE+

LIFE+ (finanční nástroj pro životní prostředí) je novým komunitárním programem, který konsoliduje dosavadní programy LIFE III a jeho dva hlavní pilíře (LIFE-Nature a LIFE-Environment) a dále programy NGO (podpora

cílů Lisabonské strategie vzhledem k trvale udržitelnému rozvoji, a to pomocí testování a transferu nových environmentálních technologií a procesů. Téma výzev pro rok 2007 pokrývají tyto oblasti: změna klimatu, ochrana vody, půdy a vzduchu, městské prostředí, hluk, chemikálie, životní prostředí a zdraví, odpady a přírodní zdroje, lesy a inovace. Tento pilíř se může částečně překrývat s programem CIP.

LIFE+ Informace a komunikace. Cílem pilíře je šířit informace a povědomí o problematice životního prostředí včetně předcházení lesním požárům a poskytovat podporu doprovodným opatřením, jako jsou konference, vzdělávání a kampaně včetně odborné přípravy pro předcházení lesním požárům. Výzva pro rok 2007 sleduje specifické cíle v oblasti zajištění informačního toku jako základny pro politická rozhodnutí a poskytování informací obyvatelstvu o trendech v životním prostředí.

Mgr. Martin Petrtýl pracuje jako národní expert z Ministerstva životního prostředí na Generálním ředitelství pro životní prostředí Evropské komise. Jeho odbor (LIFE Unit) se přímo zabývá programy LIFE+, proto jsme si dovolili mu položit pár otázek:

V čem se LIFE+ liší od ostatních komunitárních programů a od svých předchůdců?

Z programu LIFE+ byla vyjmuta část environmentálních programů, která přešla pod rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace (CIP). Úplnou novinkou je, že Evropská komise stanovuje orientační roční rozdělení prostředků mezi členské státy. Neznamená to, že by každý stát dostal určitý balík peněz a ten pak přerozdělil, ale že by se tyto peníze měly prioritně vyčerpat na projekty daného státu. Pokud však nebudou dostatečně kvalitní, pak mohou státu tyto prostředky jednoduše propadnout.

Kolik činí tato alokace na ČR a v jakém oboru musí projekty být?

Na rok 2007 se jedná asi o 4 mil. eur. Národní alokace se přidělují na základě několika kritérií včetně počtu obyvatel a celkové rozlohy států i lokalit významných pro Společenství. Na tento rok nebyly předloženy z časových důvodů (protáhlo se schvalování programu mezi Komisí a Evropským parlamentem a Radou) národní roční priority. Již velmi brzy (jaro–léto 2008) by měla být publikována druhá výzva, ta už bude podléhat národním prioritám, které si každý stát nadefinuje sám v souladu s evropskými.

Kdo může návrh projektu podat?

Příjemci grantu mohou být veřejné nebo soukromé orgány, subjekty a instituce. Není zde žádný požadavek na sestavení konsorcia. Projekty však musí prokázat evropskou přidanou hodnotu. 15 % rozpočtu programu by mělo být vynaloženo na mezistátní projekty, což je ale orientační rámec pro celou Unii. Projekt tedy může podat jeden český subjekt – např. kraj či soukromá firma. Z praxe vím, že projekty podávají např. i soukromí majitelé lesních ploch.

Kdo je kontaktní osobou v ČR a jak probíhá schvalování projektů?

V ČR je kontaktní osobou pro program *LIFE+* Mgr. Michal Petrus z Ministerstva životního prostředí. Dne 4. října 2007 byla publikována první výzva na podávání projektů. Ta bude otevřena až do 30. listopadu 2007. Poté má MŽP měsíc a půl na odeslání projektů do Evropské komise. Ministerstvo píše ke každému projektu své vyjádření, jež je součástí finálního hodnocení. Od ledna do konce dubna se budou vyhodnocovat projekty na evropské úrovni. Na rozdíl od 7. RP je však na tuto fázi vypsán veřejný tendr. Kompletní evaluace projektů včetně zajišťování hodnotitelů tak obstarává firma, která tendr vyhraje. Předpokládá se, že první smlouvy by mohly být podepsány koncem října 2008.

Jaká je úspěšnost České republiky v programu LIFE III?

Naše úspěšnost byla bohužel velmi nízká, neexistovaly alokace pro zemi a konkurence byla na evropské úrovni hodně vysoká. Uspěli jsme pouze v roce 2004 s projektem *Rupicolous*, jež řeší problematiku obnovy teplomilných stanovišť v Moravském krasu, a v roce 2006 uspěl projekt *Morávka*, který řeší ochranu aluviálních lesů, např. likvidaci invazivních rostlin na březích řeky Morávky. Doposud se nám moc nedařilo z programu čerpat, i proto se ČR hodně angažovala v prosazení alokací pro zemi. MŽP dokonce nabízí, že se na rozpracovaný projekt podívá, okomentuje ho a upozorní na problémové části či chybějící náležitosti. Slibuje-

me si tak zvýšení kvality žádostí, a tudíž i větší úspěšnost.

Jaký tedy musí projekt být, aby uspěl?

Určitě musí mít evropskou přidanou hodnotu a udržitelnost. Přidanou hodnotou se myslí soulad s 6. akčním plánem a strategiemi EU v oblasti. Hledí se nejen na samotný projekt, ale i na to, co by se stalo na daném území bez něj či poté, co skončil. Je moc důležité již v návrhu definovat, jaké jsou vize pokračování projektu po jeho skončení. Projekt by také měl být přenosný do jiných států. Bude muset dosáhnout minimálního počtu bodů, který bude určující zejména pro, doufejme, vyčerpání naší národní alokace.

A co když je projekt financován, ale cíle nejsou splněny?

Samozřejmě se může stát, že z nějakých důvodů je nutné projekt ukončit předčasně, třeba proto, že výsledky nějaké fáze neumožňují jeho další pokračování. EK v tomto případě proplatí již vynaložené náklady, které hodnotí jako uznatelné. Na druhou stranu se stává, že pokud je např. management běžícího projektu hodně špatný, Evropská komise tyto náklady neproplatí. Osobně mám jeden takový projekt ve své gesci a bohužel neproplatíme náklady na management v první fázi, kdy manažer projektu špatně plnil svou práci.

Jaká je výše podpory na projekt?

Projekt může být spolufinancován za určitých podmínek až ze 75 % způsobilých nákladů, většinou však z 50 %. Soukromým firmám, resp. projektům schopným mít profit, se ale proplácí např. pouze 30 %. Zpravidla platba probíhá formou jedné zálohy, jedné průběžné platby (u rozpočtově větších projektů) a konečného zúčtování. Projekty zpravidla trvají minimálně dva roky.

Kolik projektů čekáte z ČR do první výzvy LIFE+?

Očekáváme 5–6 projektů, každý na asi 2,5 mil. eur. Rozpočet projektu nikde není předepsán ani doporučen, spíše se jedná o odhad.

Co byste českým žadatelům doporučil?

Určitě by měli více komunikovat a spolupracovat s Ministerstvem životního prostředí při návrzích projektů. Ministerstvo již má znalosti a zkušenosti z programu *LIFE III* a je také v jeho zájmu, aby se alokované peníze na ČR vyčerpaly na kvalitní projekty. Dále doporučuji sledovat stránky Evropské komise věnované programu *LIFE+* <http://ec.europa.eu/environment/life/>. ■

TÁŇA PERGLOVÁ, MILOSLAV KRYŠTŮFEK,
CZELO – Česká styčná kancelář pro VaV, Brusel,
Technologické centrum AV ČR

GUSTAV KABRHEL

(1857–1939)

Letos uplynulo 150 let od narození zakladatele české hygienické školy a prvního profesora hygieny na české lékařské fakultě Univerzity Karlovy Gustava Kabrhela.

Tento český lékař se narodil v Dražkovicích u Pardubic. Po absolvování gymnázia v Chrudimi v roce 1877 odešel studovat na univerzitu do Vídně, kde se věnoval studiu matematiky, a teprve po třech semestrech přestoupil na lékařskou fakultu. Již za studií pracoval jako demonstrátor ústavu pro všeobecnou a experimentální patologii ve Vídni u profesora Strickera, když ho Eduard Albert a Karl Maydl vybrali za budoucího asistenta profesora Arnolda Spiny. S ním také po promoci v roce 1883 odešel do Prahy na českou lékařskou fakultu. V této době se, po rozdělení pražské univerzity na českou a německou, česká lékařská fakulta budovala a Gustav Kabrhel tak patřil vedle Josefa Thomayera, Jaroslava Hlavy a dalších mezi její první docenty a budovatele.

V březnu roku 1886 se habilitoval z experimentální patologie u profesora Spiny a o rok později odjel na studijní pobyty do Mnichova a Vratislavi. Po studiích v Mnichově u profesora Maxe von Pettenkofera si v červenci roku 1889 rozšířil venia legendi o zcela novou a na naší univerzitě do té doby nepřednášenou hygienu. Obor hygieny byl v té době ve svých počátcích a slučoval řadu dnes samostatných oborů jako epidemiologii, mikrobiologii, veřejné zdravotnictví. V prosinci následujícího roku se habilitoval také z průmyslové hygieny na české technice v Praze.

V dubnu roku 1891 se Gustav Kabrhel stal mimořádným profesorem a v lednu roku 1899 prvním řádným profesorem hygieny na lékařské fakultě české univerzity v Praze.

V roce 1897 založil Hygienický ústav této fakulty, dnešní Ústav hygieny a epidemiologie 1. lékařské fakulty UK, jehož byl, až do svého odchodu na odpočinek v roce 1927, přednostou. Současně vedl také Státní ústav pro zkoumání léčiv. V obou vychoval celou řadu pracovníků v oboru hygieny, kteří působili jak na našich univerzitách, na vysokém učení technickém, tak ve veřejném zdravotnictví, v mikrobiologii, epidemiologii a potravinářství.

Během první světové války vedl G. Kabrhel mobilní polní epidemiologickou laboratoř v Haliči a vojensko-hygienickou laboratoř v Praze.

Po první světové válce byl jmenován členem Státní zdravotnické rady, v roce 1924 jejím předsedou. Kromě lékařské fakulty přednášel také na filozofické fakultě Univerzity Karlovy a na Českém vysokém učení technickém.

Ve svém vědeckém bádání v oboru hygieny vycházel z pojetí Maxe von Pettenkofera a Roberta Kocha. Ve svých vědeckých studiích se velmi intenzivně věnoval hygienickým otázkám, publikoval práce např. o vlivu trávení na choroboplodné organizmy, věnoval se otázkám dietetiky, hygieně vody atd. Publikoval rovněž několik prioritních nálezů. Jeho nejvýznamnější práce byly zaměřeny právě na hygienu vody (filtrace, znečištění a samočištění řek). Napsal první českou učebnici hygieny *Zdravověda* (1922) a monografii *Hygienu vody* (1927), kterou završil svá bádání v tomto oboru a ukončil aktivní učitelskou činnost na fakultě.

Gustav Kabrhel se také zasloužil o vysoce progresivní koncepci vybudování káranského vodovodu pro Prahu a jeho práce měly zásadní vliv na obrat v posuzování kvality pitné vody.

O rozsáhlé činnosti a významu profesora Kabrhela pro rozvoj naší vědecké i praktické hygieny svědčí i jeho působení ve vědeckých společnostech jako Česká akademie věd a umění či Česká eugenická společnost, v nejrušnějších poradních sborech a komisích a redakcích odborných časopisů. Byl členem Zemské zdravotní rady v Praze a od roku 1909 Nejvyšší zdravotní rady ve Vídni. Založil Zemský spolek proti alkoholismu, *Časopis pro veřejné zdravotnictví* a v roce 1900 Klub přátel veřejného zdravotnictví. V letech 1900–1901, 1907–1908 a 1914–1915 byl také děkanem lékařské fakulty Karlovy univerzity.

Gustav Kabrhel byl velkým milovníkem hudby, zejména komorní. Často navštěvoval koncerty a sám jako výborný houslista a žák profesora Štěpána Suchého hrál až do své smrti v kvartetech, která se u něho scházela. ■

VLASTA MÁDLOVÁ,
Masarykův ústav – Archiv AV ČR, v. v. i.

SAYING IT ...ON PAPER (19)

“First of all,” I said, “you need a well-boiled icicle.” My listener laughed, “A what?” “Just what I said: a well-oiled bicycle.” That’s how it was all morning, and things haven’t gone any better. My tongue is tired, and my brain has retired. This is not the time to start this essay. I’d better go and shake a tower. I did it again: go and take a shower.

I wanted these spoonerisms to appear accidental; they are both intentional. I found them on Wikipedia. I don’t know which are funnier, the accidental or the invented. Compare them to a couple of genuine spoonerisms by the Rev. Spooner himself: “I called you into the office because you were caught fighting a liar in the dormitory. (lighting a fire) You know as well as I do that you’ve tasted two worms.” (wasted two terms) Whether spoonerisms are accidental or invented, Joe Kissel thinks Spooner “lives in our marts and hinds.” (You don’t need my help with this one)

Errors that are sometimes invented to appear accidental are called *malaprops*. The term honors Mrs. Malaprop, a character in *The Rivals* by Richard Brinsley Sheridan. She still delights audiences using words that are “out of place,” *mal a propos*, such as “She’s as headstrong as an allegory on the banks of the Nile,” (alligator) and “He’s the very pineapple of politeness.” (pinnacle) Sheridan invented these errors for Mrs. Malaprop to speak with confidence and without any sense of being incorrect. An Army sergeant in a TV series was inclined to malaprops, and no recruit dared to correct him. On one episode, he wanted the soldiers to sing. “But Serge, we don’t have a piano.” “Who needs a piano? I want you to sing Acapulco.” (*a cappella*, without musical accompaniment)

The granddaddy of all language games is the pun. Here’s an example: Charles IV was so irritated with the puns of his jester that he locked him in a closet. “Your Majesty”, his advisor said, “isn’t it too severe to

locked the jester in a closet just for a pun?” “Oh, very well,” said the King. “Jester, I will let you out of the closet if you promise to never again utter a pun. What say you?” There was a long silence, and then the jester proclaimed, “O pun the door!”

The pun has enjoyed a proud history, appearing frequently in the works of Shakespeare, John Donne, Andrew Marvel, and even the Bible. But the pun fell on hard times. Edgar Allan Poe thought the more intolerable the reaction, the better the pun. Today, puns are often met with groans, though the groaners are sometimes smiling. Here are some puns. Let’s see if you groan. Eventually, Charles IV’s jester was about to be hanged for punning. He was on the gallows in Old Town Square with a noose around his neck when the King’s advisor stopped the execution. “Jester,” he announced so the crowd could hear, “the news is: If you promise to never pun again, you will not be hanged. What say you?” The jester looked at the crowd and said, “No noose is good noose.”

From Mark Corner: “Drinkers of the world unite; you have nothing to lose but your brains.” Famous expression: “To err is human, to forgive canine.” A sign with the name of a dentist’s home and land: “Tooth Acres.” Oscar Wilde: “Immanuel doesn’t pun; he Kant.”

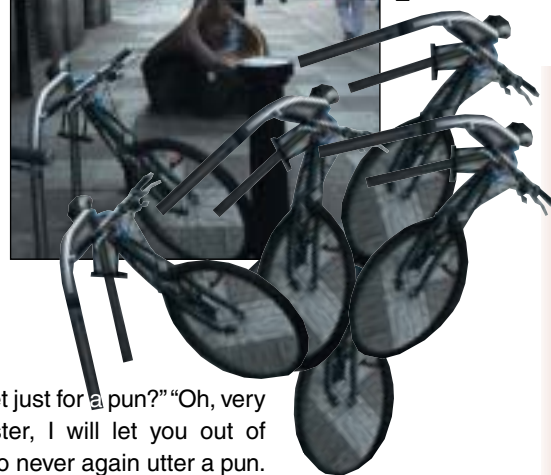
The point in all these word games is simple: If the listener/reader does not know the basis of the spoonerism, the malaprop, or the pun, then the word game fails. If “tooth achers” is not known to be the people who paid for the dentist’s house and land, then the joke is lost.

If “you have nothing to lose but your chains” is not familiar, “nothing to lose but your brains” falls flat.

There! Enough! I’m never going to write about errors again. “Go help me sod!”

FOTO: MARINA HUŽVAROVÁ, ARCHIV SSC

**“Well-boiled icicle”
or
well oiled bicycle**

(Temple Bar – Dublin)

FOTO: MARINA HUŽVAROVÁ, ARCHIV SSC

**“Shake a tower”
or
take a shower**
(Dublin Castle)

RICHARD HAAS,

Oddělení studia jazyků ÚJČ AV ČR, v. v. i.

NAVŠTÍVIL NÁS ČÍNSKÝ SPISOVATEL WANG MENG

Česká orientalistická společnost měla počátkem září t. r. čest hostit nejvýznamnějšího současného čínského prozaika Wang Menga, průkopníka nových směrů v čínské literatuře, jehož tvorba se dostala do čítanek nejen v ČLR; patří též do povinné četby všech studentů čínštiny.

↑
Wang Meng:
Kan-ka feng-liou.
V českém překladu
S lechtivými
rozpaky.

↗
Wang Meng jü-lu.
V českém překladu
Cítáty z Wang
Mengova díla.

Wang Meng je v současnosti čestným místopředsedou Čínského svazu spisovatelů. Publikoval celkem osm románů a přes deset sbírek novel, povídek a mikropovídek. Dále vydal kromě překladů také přes deset sbírek esejů a kritických statí, tři monografie věnované studiu klasické čínské literatury, svazek básní ve starém stylu a dvě sbírky moderní poezie. Jeho tvorba byla oceněna mnoha cenami a přeložena do více než dvaceti jazyků. Nejvíce oceňované a nejčastěji překládané jsou jeho povídky a kratší prózy z 80. let. Asociace čínských spisovatelů žijících v USA (The US Chinese Writers' Association) ho několikrát navrhovala na Nobelovu cenu za literaturu.

Velice nás proto potěšilo, že ačkoliv pobýval Wang Meng v České republice pouhé tři dny, věnoval odpoledne 10. září 2007 setkání s českými sinology, představiteli pražské čínské komunity a studenty čínštiny. Beseda se uskutečnila v prostorách budovy Akademie na Národní a k této příležitosti byla také ve vitrině u vchodu instalována krátkodobá výstavka nejvýznamnějších autorových děl a jejich překladů do češtiny či slovenštiny.

Po uvítacím slově představila předsedkyně ČOS L. Obuchová vzácnému hostu přítomné významné sinology a potěšila ho netradičním dárkem – souborem jeho překladů do češtiny a seznámením s překladatelkami. Pan Wang byl velice překvapen, když zjistil, že první český překlad jeho tvorby, romanticky laděná povídka *V zimním dešti*, publikovaná v roce 1957, vyšla u nás již o dva roky později, a to právě v době, kdy byl autor v ČLR pronásledován jako „pravcový element“. Nepochybně je to jeden z nejranějších překladů Wang Mengovy tvorby do cizího jazyka vůbec.

Besedu moderovala doc. Olga Lomová, proděkanka FF UK v Praze a přední znalkyně moderní čínské literatury. Úvodem pan Wang stručně představil dění na současné čínské literární scéně a upozornil na některá nově publikovaná díla. Hlavní část odpoledne však byla věnována odpovědím na otázky přítomných, které se týkaly jeho pohnutého života a tvůrčího zaměření.

Mladý Wang Meng se totiž už během středoškolských studií aktivně zapojil do ilegálního revolučního hnutí a po vzniku ČLR v roce 1949 se začal věnovat literární tvorbě. Jako devatenáctiletý vydal v roce 1953 románovou prvotinu *Ať žije mládí!* a v roce 1956 mj. povídku *Nováček v organizačním oddělení*, v níž realisticky popsal střet mezi zapálenými mladými idealisty a stranickými byrokraty. Ačkoliv ji počátku přijaly velmi nadšeně i oficiální kruhy, již v následujícím roce byl kvůli ní Wang Meng označen za „pravčáka“ a až do své rehabilitace v roce 1978 nesměl celostátně publikovat. Během patnáctiletého nuceného pobytu v Ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang se naučil ujgursky a přeložil do čínštiny několik děl ujgurských autorů. Na setkání však na tuto dobu vzpomínal s úsměvem a říkal, že vlastně ho to zachránilo před mnohem těžšími represemi, které v hlavním městě zasáhly řadu jeho kolegů. Živá beseda trvala přes dvě hodiny a zvědaví účastníci svými otázkami pana Wanga pronásledovali až před budovu. Doufejme, že si časem budeme moci přechíst vtipné autorovy postřehy i z této krátké cesty po střední Evropě a že se mu mezi námi líbilo. ■

LUBICA OBUCHOVÁ,
předsedkyně České orientalistické společnosti

Prof. Wang Meng
vzpomíná na nucený
pobyt v Sin-ťiang.
Naslouchá mu
Olga Lomová
(uprostřed)
a překladatelka
Lenka Masojídková.

FOTO: DOROTHEA BYLICA, ARCHIV SSC

ODBORNÉ PUBLIKACE Z NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA

MILAN CHYTRÝ (editor)

VEGETACE ČESKÉ REPUBLIKY 1

Travná a keříčková vegetace

První díl monografie systematicky shrnuje výsledky více než osmi desetiletí výzkumu našich rostlinných společenstev. Popisuje floristické složení, ekologii, dynamiku a rozšíření typů přirozené i člověkem ovlivněné vegetace a přináší odpovídající fotografickou, mapovou a tabulkovou dokumentaci. Dílo je výsledkem několikaleté práce týmu odborníků z Masarykovy univerzity v Brně, Botanického ústavu AV ČR a dalších institucí.

FRANCIS FUKUYAMA

VELKÝ ROZVRAT

Lidská přirozenost a rekonstrukce společenského řádu

Vývoj, jímž v posledním půlstoletí prošly Spojené státy a postupně i další hospodářsky vyspělé země, bývá nazýván přechodem k informační společnosti. Tato „třetí vlna“ může mít stejně zásadní důsledky jako přechod od společnosti zemědělské ke společnosti průmyslové. O tom, jak nastalé změny zasáhly náš společenský řád, se dočteme právě v této zajímavé publikaci.

ZDENĚK POKORNÝ

EXOPLANETY

Najdeme ve vesmíru další Zemi?

První exoplanetu – planetární těleso obíhající kolem jiné hvězdy než Slunce – se podařilo spolehlivě prokázat v roce 1995. Nyní jich známe na dvě stovky a jejich počet se rychle zvyšuje. Studium exoplanet nepochybně v nedaleké budoucnosti poskytne zásadní výsledky a může přispět i k zodpovězení otázky, jak vzácnou planetou je naše Země.

VLADIMÍR MAŘÍK, OLGA ŠTĚPÁNKOVÁ,
JIŘÍ LAŽANSKÝ A KOL.

UMĚLÁ INTELIGENCE 5

Tato kniha v sobě sdružuje nejnovější poznatky z období, v němž čím dál tím častěji vystupují do popředí nejen filozofické otázky spojené s hledáním rozumných proporcí mezi využíváním přirozené a strojové (umělé) inteligence v reálných aplikacích, ale dokonce i otázky související s hledáním etické a morální únosnosti využívání umělé inteligence.

IVA DYKOVÁ, JIŘÍ LOM

HISTOPATHOLOGY OF PROTISTAN AND MYXOZOAN INFECTIONS IN FISHES

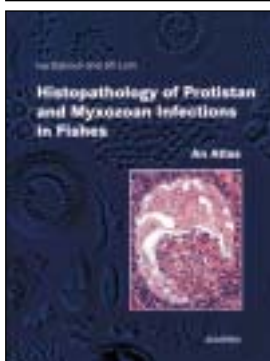
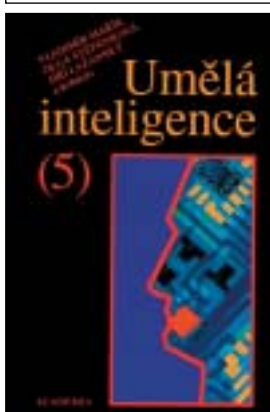
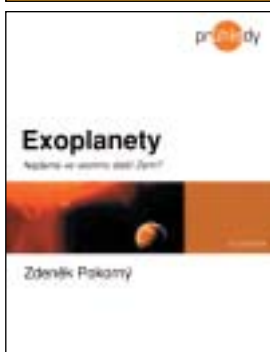
An Atlas

Publikace je výsledkem dlouholetého studia mikroorganismů infikujících ryby a zjevně první, která se věnuje výhradně této skupině patogenů ryb. Jednotlivé skupiny parazitů jsou v atlasu stručně slovně charakterizovány i názorně zobrazeny.

GUSTAV FRIEDRICH

CODEX DIPLOMATICUS ET EPISTOLARIS REGNI BOHEMIAE

Toto dílo je již šestým příspěvkem k edici středověkých listin; má za úkol zpřístupnit text středověkých listin všem, kteří se zajímají o středověké dějiny v českých zemích. Na jeho sepsání v latinském jazyce se podílelo několik editorů.

NEJPRODÁVANĚJŠÍ KNIHY V KNIHKUPECTVÍ ACADEMIA V ŘÍJNU 2007

- 1. Beneš, E. – Paměti 1938–1945 (I–III), editor Hauner M., Academia (s podporou Ministerstva zahraničních věcí ČR a AV ČR) (titul je bohužel již rozebrán)

- 2. Chytrý, M. ed. – Vegetace České republiky 1 – Travná a keříčková vegetace (vydáno s podporou Grantové agentury ČR)
- 3. Gaisler, J., Zima, J. – Zoologie obratlovců (vydáno s podporou AV ČR)
- 4. Lewis-Williams, D. – Mysl v jeskyni, Vědomí a původ umění
- 5. Finkenzeller, X. – Rostliny Alp (vydáno s podporou AV ČR)

Tituly ostatních nakladatelů:

- 1. Sak, R. – Josef Jungmann, Život obrozence, Vyšehrad
- 2. Maráz, K. – Václav III., Poslední Přemyslovec na českém trůně, Vedita
- 3. Bártl, S., Kostecký, J. – Ďáblova bible, Herbia
- 4. Eco, U. – Dějiny ošklivosti, Argo
- 5. Borovička, M. – Kolaboranti 1939–1945, Paseka

Knihkupcův tip:

- Janoušek, P. – Dějiny české literatury 1945–1989, I. díl 1945–1948 (vydáno s podporou AV ČR)

SOŇA JANOVCOVÁ,
vedoucí knihkupectví Academia,
Václavské náměstí 34, Praha 1

THE NEW DIRECTORS

This month we continue with the comments of the directors of all the Academy institutes, who were asked these three questions: In which direction they will lead the development of their institutes? What are they doing to achieve excellence in science? Can they evaluate the work in accordance with the new statutes called Public Research Institution?

TOPIC OF THE MONTH

Centre for cardiovascular research

According to table of mortality of people in Czech Republic, more than 50 % of all deaths pertain to the heart disease and vascular disease and 50 % of these patients present the ischemic heart disease. Therefore build research center is needed that would be deal with these problems.

INTERVIEW

Encyclopaedia of the book

Within the frame of the *Week of Science and Technology*, you can visit an exhibition named Encyclopaedia of the Book. Read more it in the interview with the author of the so-called book by Petr Voit.

INTRODUCING PROJECT

The final conference of project ProAct, a Coordination Action financed within the Regions of Knowledge activity of the European Commission, took place on 20th of September 2007 in Prague. In ProAct, four old and four new EU member states join forces in search of the best innovation of regional innovation policy implementation. The key factors of success in the South Moravian Region in the Czech Republic are political commitment, funding and appropriate regional conditions. The regional weaknesses are the lack of skilled people for business development support.

BRUSSELS

LIFE+, the new Financial Instrument for the Environment

The Council and the European Parliament reached the political agreement on the new LIFE+ Financial Instrument for the Environment. The overall budget foreseen for is just under € 1.9 billion for the period 2007–2013. LIFE+ will bring simplification by regrouping a broad range of existing environmental programs and instruments in a single framework.

STUDENTI OKUSILI VĚDU

Studentská konference projektu Otevřená věda se 25. září 2007 konala již podruhé. Také tentokrát na ní patnáct odvážných středoškolských studentů představilo výsledky své roční badatelské práce ve vědeckých ústavech, kterou jim tento projekt umožnil.

Rozhovor s čestným předsedou AV ČR Rudolfem Zahradníkem inspirovaný jeho projevem ke studentům přineseme v některém z příštích čísel AB.

Konferenci předcházela tisková konference, na které byli přítomni zástupci partnerů projektu (Přírodovědecká fakulta UK a Fakulta elektrotechnická ČVUT) i Akademie věd. Akademie byla zastoupena hned dvakrát – projevy přednesli současný předseda AV ČR prof. Václav Pačes i emeritní předseda prof. Rudolf Zahradník. Ten také velice energicky otevřel přednáškovou část akce a studenty motivoval k ještě lepším výkonům.

Poměrně náročný a velice různorodý program odlehčovaly prezentace interaktivních výukových DVD,

didaktických pomůcek pro výuku fyziky, chemie a biologie, jež v rámci projektu vznikají. Studenti představili výsledky svého ročního bádání pod dohledem odborných školitelů z vědeckých ústavů, čtyři z nich dokonce již podruhé. Zazněly příspěvky z oborů chemie, fyziky, biologie i medicíny a přesahujících oborů. Studenty zdatně podpořili moderátoři Martin Hrubý z ÚMCH AV ČR a Stanislav Pospíšil z ÚTIA AV ČR a zejména spolužáci. Publikum totiž tvořili kromě školitelů studenti středních škol a jejich učitelé. Předvedené prezentace měly velmi vysokou úroveň. Kdo ví, možná jsme byli svědky prvních krůčků nových talentů, a tyto krůčky zdaleka nebyly váhové.

II. studentská konference zároveň slavnostně a důstojně projekt *Otevřená věda*, díky němuž více než 300 středoškoláků získalo možnost vyzkoušet si na vlastní kůži vědeckou práci, ukončila. Kromě stáží byly v Nových Hradech také zorganizovány troje praktické kurzy pro středoškolské učitele z fyziky, chemie a biologie.

ANNA MARTINKOVÁ,
Odbor mediální komunikace KAV

NOVÉ KNIHY

NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA

JEŠTĚ ŽE ČLOVĚK NEVÍ, CO HO ČEKÁ

Života běh mezi roky 1929–1989

Autobiografická práce odhaluje čtenáři životní peripetie známého českého historika Tomana Broda. Začíná v době autorova dětství, za první republiky, pokračuje obdobím protektorátu a spěje ke druhé světové válce, jejíž část strávil autor v táborech Terezín, Osvětim a Gross-Rosen. Práce popisuje i poválečná léta a končí revolučním rokem 1989.

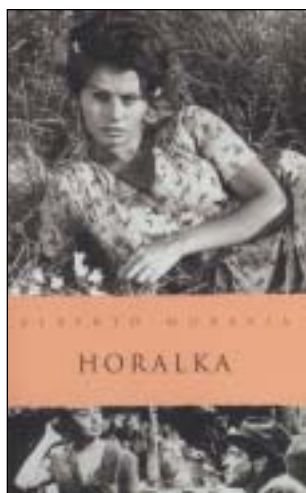
Brod, T., edice Paměť, Academia, Praha 2007. Vydání 1.

VE STÍNU ALBERTA EINSTEINA

Tragický život Milevy Einsteinové-Marićové

Životopis nastiňuje nelehký životní úděl první manželky Alberta Einsteina, Milevy Einsteinové-Marićové, která byla jednou z prvních žen, jež vystudovaly vysokou školu ve Švýcarsku. Byla nejen jeho ženou, matkou dvou synů, ale také jeho vědeckou spolupracovnicí a věrnou životní oporou.

Truhovičová-Gjurićová D., edice Žena a věda, Academia, Praha 2007. Vydání 1.

HORALKA

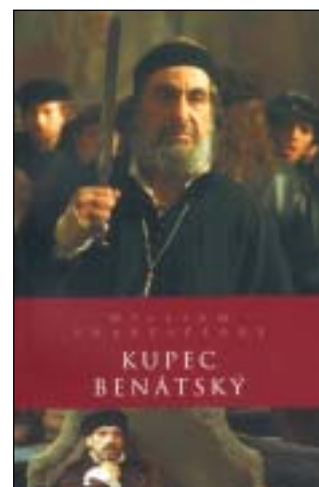
Známý děj Horalky z pera italského neorealisty se odehrává v Itálii v době druhé světové války. Jedná se o příběh ovdovělé ženy Cesiry, která ze strachu před bombardováním utíká i se svou dcerkou Rosettou z Říma do hor. Válka se však nevyhýbá ani horám, a dvojice tak prožívá kritické životní okamžiky.

Moravia, A., Academia, Praha 2007. Vydání 1.

POSEDLOST PRVOČÍSLY

Popularizující matematická kniha přináší nejen poutavé vyprávění o matematických problémech, se kterými si dodnes vědci lámou hlavu, ale i zajímavý přehled dějin matematiky a zmínky o význačných osobnostech, jež se jí zabývaly.

Derbyshire J., edice Galileo, Academia, Praha 2007. Vydání 1.

KUPEC BENÁTSKÝ

Děj divadelní hry se odehrává v Benátkách v 16. století. Mladý kupec Bassanio prohrál veškerý svůj majetek a jeho jedinou nadějí, jak se dostat ze složité životní situace, je uzavřít sňatek s bohatou a krásnou Porcií. Na to, aby se mohl ucházet o její ruku, potřebuje ovšem peníze. Jeho přítel, vážený kupec Antonio, se za něj zaručí u starého lichváře Shylocka a patřičný obnos pro Bassania získá. Zápětka je na světě a o komické situaci není nouze.

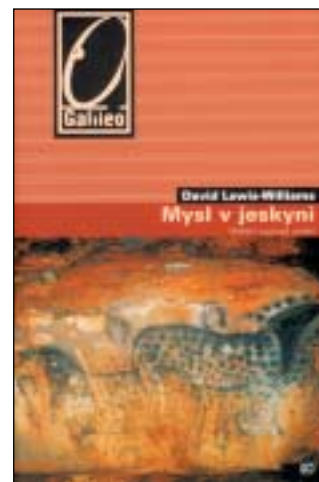
Shakespeare, W., Academia, Praha 2007. Vydání 4.

MYSL V JESKYNI

Vědomí a původ umění

Pravěké malby v jeskyních vzbuzují ještě dnes údiv a vyvolávají spoustu otázek. Ani odborníci si nejsou stoprocentně jisti jejich významem. Proč pravěcí umělci pronikli do podzemí, aby ve skrytu temných zákoutí vytvářeli úchvatná díla? Proč si k zobrazování vybírali jen některá zvířata, a jiná nikoli? Proč nacházíme tak málo obrazů člověka a proč bývaly lidské bytosti zobrazovány se zvířecími rysy nebo protknuty šípy? Proč vznikalo jeskynní umění a co může říci o stavu mysli našich pravěkých předků?

Lewis-Williams, D., edice Galileo, Academia, Praha 2007. Vydání 1.

NOC VĚDCŮ

V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

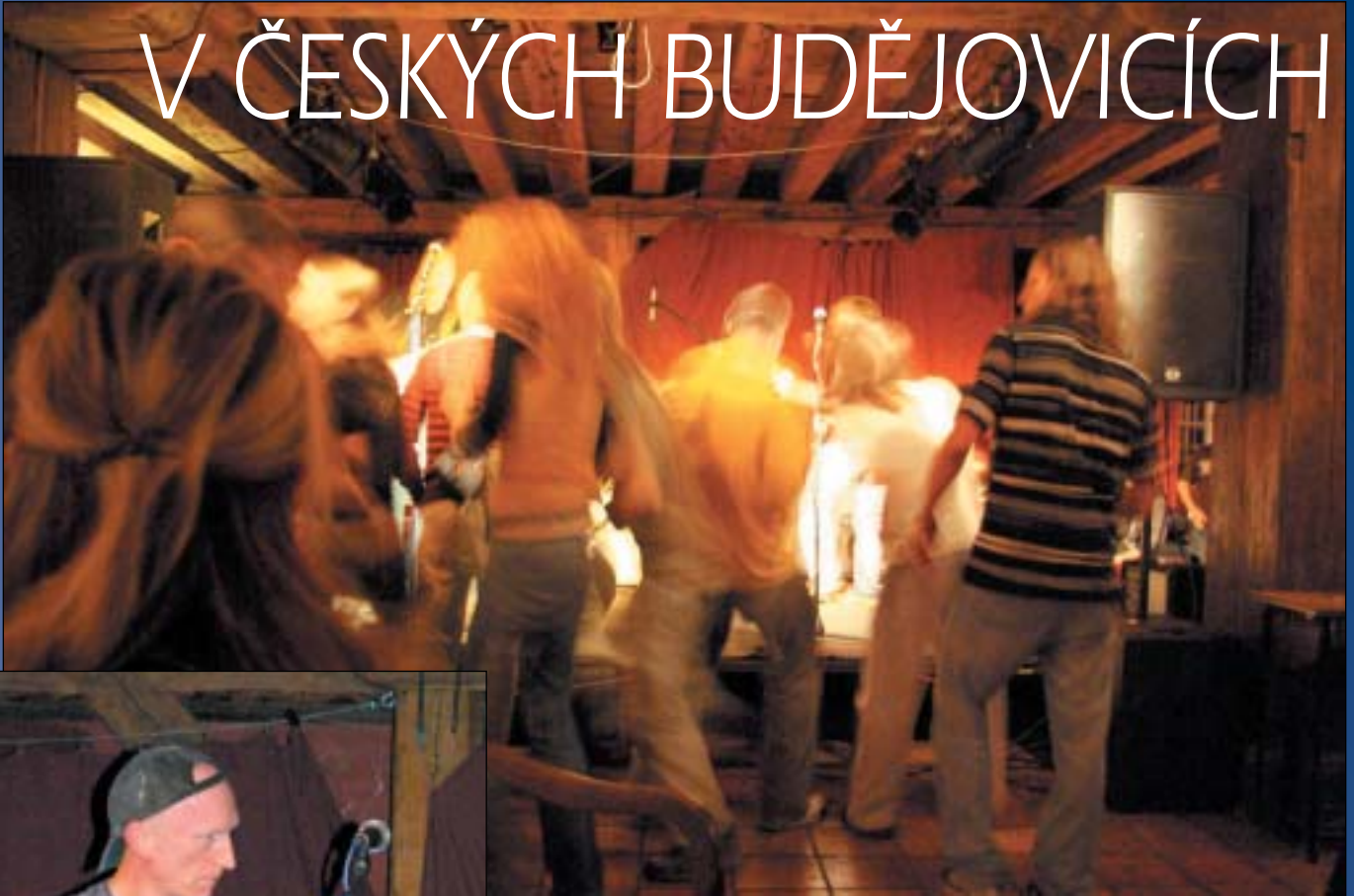

FOTO: FRANTIŠEK WEYDA, ARCHIV AUTORA

Již třetí ročník Evropské noci vědců, setkání badatelů a studentů Jihočeské univerzity a Akademie věd ČR s veřejností, se konal 28. září 2007 v Českých Budějovicích. Setkání bylo poněkud netradiční, ostatně smyslem této Evropskou unií vyhlášené akce je ukázat, že vědci jsou i při své velmi náročné práci schopni bavit sebe i veřejnost.

Najdeme mezi nimi skvělé hudebníky, malíře, fotografy a provozovatele dalších hobby, ve kterých často vynikají téměř stejně dobře jako ve vědě. Potvrzují tak, že i věda dokáže být zábavná. Tímto způsobem lze veřejnost zaujmout a ještě více zvýšit její zájem o vědeckou činnost. Českobudějovičtí vědci se v tento páteční večer představili především v roli muzikantů a fotografů.

Posluchači měli možnost shlédnout několik „vědeckých“ skupin, např. *Akíia b. a.*, *Smutný Karel* nebo *St Johnny* v klubech Velbloud a CK Solnice. Vedle nich se představila i studentská formace VVV a hosté z Matematicko-fyzikální fakulty UK z Prahy. Vyvrcholením večera bylo vystoupení francouzsko-britské formace *Baskerville Blues Band* profesora biofyziky Alfreda Rutherforda. K nim se postupně přidali i další hudebníci z ostatních skupin a výsledný jam-session uchvátil snad každého přítomného diváka i posluchače. Návštěvníci si právě z této akce odnesli nezapomenutelný zážitek, jak ostatně řada z nich sama v závěru večera prohlašovala.

Atmosféru doplňovala i výstava fotografií z různých exotických míst, kam se vědečtí pracovníci (shodou okolností hlavní organizátoři akce F. Vácha a F. Weyda) během svého působení dostali – Norsko, Ukrajina, Čína, Taiwan, Afrika, Austrálie... Výstava trvala ještě několik dní a zájemci ji mohli shlédnout v prostorách CK Solnice. Už dnes organizátoři připravují další ročník, a tak se veřejnost může těšit, čím ji překvapí napřesrok.

FRANTIŠEK VÁCHA,
FRANTIŠEK WEYDA,
Biologické centrum AV ČR, v. v. i.

Profesor biofyziky Alfred Rutherford,
šéf zahraniční skupiny Baskerville Blues Band